

4. PROSLAVE IZVAN HRVATSKE

U cjelini su predočeni izvori o proslavi tisućugodišnjice u Rimu kod pape tijekom hodočašća, kao i o proslavama održanima u mjestima izvan današnjih gradnica Republike Hrvatske: Bosanska Gradiška, Bosanski Novi, Duvno, Livno, Ljubija, Ruma, Sarajevo, Zenica.

HR-HDA-1964. Obitelj Deželić, 1925. Hrv. hodočašće u Rim, kut. 10

Ovaj transkript dnevničkih zapisa Velimira Deželića st. o hrvatskom hodočašću u Rim nastao je kompilacijom samostalnih zapažanja autora i odabranih ulomaka iz novinskoga članka Stjepana Markulina.

1925. 30. svibnja Hrvati u audijenciji kod sv. Oca koji je u svom govoru pozdravio „brojne predstavnike dragoga nam hrvatskoga naroda“ prožeti drevnom vjerom vaših otaca. Papa reče: ah vi ste došli također radi svojega jubileja došli ste da ga proslavite ovdje sa zajedničkim ocem svih vjernika. Jer nije mala stvar slaviti svoju tisućugodišnjicu kod Pape. T. j. kod nasljednika onoga Ivana X. koji je pred tisuću godina g. 925 podijelio kraljevsku krunu vašemu prvom kralju Tomislavu. I radi toga vam čestitamo. Na koncu ovog govora objavio je sv. Otac da će na dan Duhova prikazati Bogu žrtvu na žrtveniku apostolskog prvaka s kaležem poklonjenim mu tom zgodom od Hrvata: „da Vas Bog blagoslovi u budućnosti kao i u prošlosti.“

Uklonjen je vrlo sličan tekst, koji je autor sam prekrizio, pa donosimo samo ovu verziju:

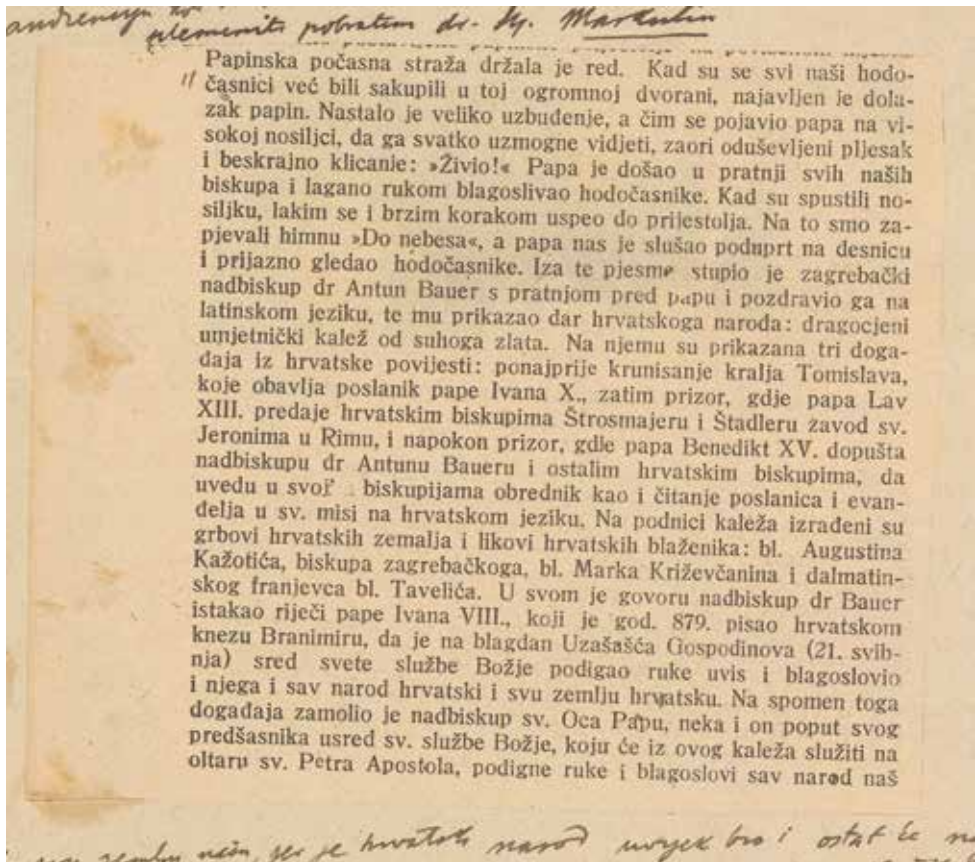
1925. 11. lipnja provedeni su prvi pregovori naše države s predstavnikom Svete Stolice radi konkordata. Predstavnik sv. Stolice bio je Mons. Borgongini Duca. Kasnije je bilo još nekoliko razgovora, koji su se na jesen imali nastaviti, ali u Beogradu nije bilo više nikakove volje za daljne pregovore, jer su baš u to vrijeme dolazili jedan za drugim hegemonistički kabineti. Koji su vladali s političkom maksimumom prema katolicima i Hrvatima: Bit ćete manji od makova zrna! Te godine bio je za našu državu pregovarač čuveni dr. Smodlaka¹⁸⁸, naš akreditirani poslanik kod Svete Stolice, naprednjačka kreatura, jugoslavenski šovinsta, osoba za posao do skrajnosti nesposobna, da vodi pregovore. Osoba upravo fatalna.

1925. bilo je veliko hrvatsko hodočašće u Rim radi svete godine. Bilo je to veličanstveno slavlje, jer se je u Rimu htjelo manifestirati i tisućugodišnjica hrvatskog kraljevstva, koje je prvi od sviju priznao sv. otac Papa Ivan X:

Hrvati su putovali u šest vlakova preko Zagreba. Tim su vlakovima putovali i hodočasnici iz Bosne i Vojvodine. Dalmatinski su i hercegovački hodočasnici putovali preko mora. Našlo se tako 4000 hrvatskih hodočasnika. Na putu u Rim zaustavili su se naši hodočasnički vlakovi u Veneciji i Padovi. drugi vlak je s biskupima došao u Veneciju u nedjelju 24. svibnja, na dan Marije Pomoćnice, baš kad su Talijani slavili desetgodišnjicu svog ulaska u svjetski rat.

¹⁸⁸ Vjerojatno Josip Smodlaka (Imotski, 9. studenoga 1869 – Split, 31. svibnja 1956), hrvatski odvjetnik i političar. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 23.10.2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/smodlaka-josip>>.

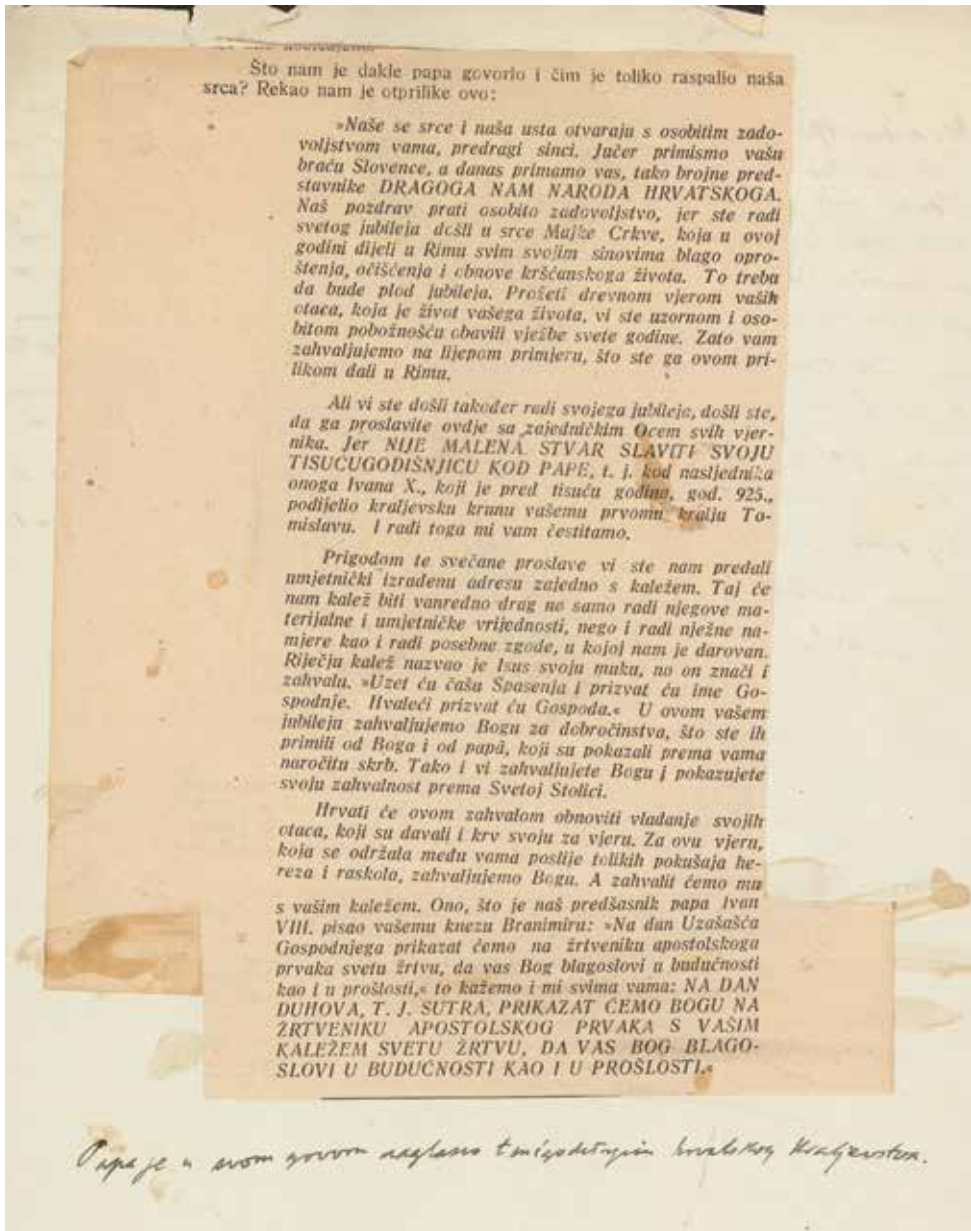
Hrvati su revno vršili jubilejske pobožnosti, a u subotu 30. svibnja imali su audijenciju kod sv. Oca. Ali neka o tom govori član hodočašća, moj dragi, dobri plemeniti pobratim dr. Stj. Markulin.¹⁸⁹

Slika 93. Izvadak novinskoga teksta Stjepana Markulina iz dnevnika Velimira Deželića st.

I svu zemlju našu, jer je hrvatski narod uvijek bio i ostat će najvjerniji vjeri, Crkvi i Ocu svega kršćanstva. Kad je zagrebački nadbiskup svoj govor dovršio, ustao je Sv. Otac te glasno hrvatski pozdravio s „Hvaljen Isus!“ Onda je opet sjeo i počeo govoriti polagano i razgovijetno na talijanskom jeziku.

¹⁸⁹ Stjepan Markulin (Zagreb, 20. srpnja 1885. – Zagreb, 15. svibnja 1940.), pravnik i publicist, suosnivač Hrvatskoga katoličkoga akademskog društva Domagoj. Suosnivač glasovitoga „Domagoja“. Dana 15. svibnja 1940. umro je veliki promicatelj katoličkoga tiska Stjepan Markulin. Glas Koncila. Pristupljeno 29. 10. 2025. <<https://www.glas-koncila.hr/suosnivač-glasovitoga-domagoja-15-svibnja-1940-umro-veliki-promicatelj-katoličkoga-tiska-stjepan-markulin/>>.

Slika 94. Izvadak novinskog teksta Stjepana Markulina iz dnevnickog zapisa Velimira Deželica st.

Papa je u svom govoru naglasio tisućugodišnjicu hrvatskog Kraljevstva.

Nakon žalosnih godina sada se ponovno veselimo u Gospodu. Nakon tolikih razdora susreću se ovdje svi narodi, ujedinjeni u jednom osjećaju općenitoga bratstva. Vi ste u svoj program metnuli i jednu osobnu točku: vi ste naime mislili, da ne biste dobro proslavili svoj jubilej, kad ne biste došli u Rim, da učinite i papu učesnikom svojega veselja. Zato vam zahvaljujemo i za taj razlog. Zahvalni smo naročito vašim pastirima biskupima, koji su došli na čelu vas i koji su vaši vođe u ovom hodočašću. Ali naša misao pozdravlja i blagosliiva i nena-zočne biskupe, koji radi starosti ili bolesti nijesu mogli doći. Vidimo ovdje s očinskim zadovoljstvom i tolike svećenike, koji u poslušnosti prema svojim biskupima vrše dušobrižničku službu. Budite im zahvalni za njihove napore i slušajte ih. Dajemo apostolski blagoslov svima pa i odsutnim vjernicima, svima i svakome i svemu: osobama i stvarima, svim vašim gradovima, selima i kućama. Napose blagoslivljemo vašu djecu, vaše starce i bolesnike. Blagoslivljemo i nabožne predmete, koje nosite sa sobom, i dajemo im oproste, koje vi želite. Znamo i upozoreni smo, da su ovdje prisutni župnici, crkveni upravitelji, ravnatelji zaklada i zavoda. Stoga njima podjeljujemo apostolski blagoslov, da ga oni, kad se vrate, mogu dati, naravno u sporazumu sa svojim biskupima, u svojim župama, crkvama, zakladama i zavodima.

Iako bismo željeli, da svakome hodočasniku izručimo osobno jubilejsku spomen-medalju, nije nam to moguce zbog prevelikog broja hodočasnika. Ipak ne ćemo, da oni ostanu lišeni te spomen-medalje: stoga ih dajemo vodstvu vašeg hodočašća, koje će ih svakome od Vas izručiti.*

Nato je papa ustao, zapjevao »Neka bude blagoslovljeno ime Gospodnje« i stojeći podijelio svoj apostolski blagoslov, a mi smo svi pali na koljena. Srebrna spomen-medalja nosi na jednoj strani lik papin u času blagoslivljanja, a na drugoj kupolu sv. Petra s natpisom: »U Rimu jubilejske godine 1925.«

Na papin je nalog njegove riječi bilježio šibenski biskup dr Jeronim Mileta, te ih u odaljem hrvatskom govoru pripočeo hodočasnici. Premda je i sam papin govor trajao gotovo jedan sat, a biskupov prijevod skoro isto toliko, papa je s velikom strpljivostí slušao hrvatske riječi. Što više, on ih je slušao s velikim zanimanjem i pažljivošću, te se opažalo (budući da znade poliski), da mnoge rečenice razumije, jer je češće odobravao glavom, kao da hoće reći: »Da, tako je, upravo tako sam htio reći! Primite ove riječi i čuvajte ih!«

Iza toga je papa primao darove: prije svega zlatni kalež s pliticom i spomenicom iz ruke nadbiskupa dra Banera, zatim prekrasni u narodnom slogu kožom uvezani staroslovenski liturgikon od križe-

vačkog vladike dra Njaradija, pa novo izašlj. hrvat. prijevod Svetog Pisma Novoga Zavjeta u bijeloj koži od bogoslovskog profesora dra Franje Zagode i izdavača »Knjiga katoličkog života« dra Stjepana Markulina, te mnogo drugih darova. Papa je vrlo srdačno razgovarao sa svakim, pa su njegovom ljubeznošću obodreni mnogi pristupili, da mu poljube ribarski prsten i prime blagoslov. Da se ne poremeti red, straža je morala zatvoriti prilaz k prijestolju. Papa je izašao burno pozdravljen kroz guste redove hodočasnika. No sada su se hodočasnici uspeli k prijestolju, da budu bar u blizini onog mjesta, s kojega je papa pozdravio Hrvate i čestitao im njihovo slavlje. Iskrena i djetinja ljubav Hrvata prema sv. Ocu Papi očitovala se i na taj nevini način. †

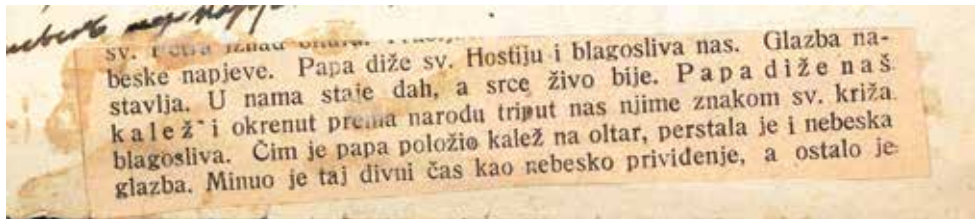
Na Duhove je sv. Otac služio papinsku misu

U 8 sati zatvorila se crkva sv. Petra

Obavljena je kanonizacija dvaju Francuza, sv. Ivana Vianneza i sv. Ivana Endesa.

Kod sv. mise Hrvati su osobito pazili na podizanje, jer su htjeli vidjeti svečani prizor, kad će Sv. Otac iz našeg kaleža sv. Kralja blagosloviti Hrvate.

Čim je započela sama pretvorba, a zborovi zašutjeli, jača se predivna glazba iz visoke kupole što se diže nad crkvom sv. Petra. Trubljaši iz srebrnih trublja zazvoniše nebeske napjeve. Papa diže sv. hostiju i blagoslivlja nas.

Slika 96. Izvadak novinskog teksta Stjepana Markulina iz dnevnčkog zapisa Velimira Deželića st.

Bosanska Gradiška

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 81

14. srpnja 1925.

B 573/924

P. n.

Braći

Hrvatskog Zmaja

u

Zagrebu

Pišem Vam ne samo u ime svoje nego kano odbornik ovdašnjeg hrv. pjev. društva „Posavac“ i u ime toga društva.

Na Vaš poziv i ovdje je dostojno proslavljena velika 1000 godišnjica. Namjeravamo do jeseni – do vremena kad će biti doba saditi lipe – podići i Spomenik. Na nj' bi stavili u reljefu i svijetlo lice Tomislavovo.

Tu nas eto k Vama. Da li ste se spremni udovoljiti molbi naših mjesta, pa ili uputiti kako da dođu to Tomislavovog lica, da bi tako svi ti, smisleni da će biti, brojni spomenici prikazivali isto lice. Mislim, da ste sada Vi jedini pozvani dati direktivu u tom pogledu.

Znam, da se u splitskoj krstionici (bivši Eskulapov hram u Dioklecijanovoj palači) nalazi na plohorezanoj ploči iz vremena kralja Tomislava figuralna predstava na prijestolju sjedećeg kralja ogrnuta plaštem sa krunom na glavi. Iako dr. Bulić (i s njim pok. dr. Jelić) misli, da je to Spasitelj, nije nevjerojatno mnijenje Kukuljevića, s kojim se danas slaže prof. F. Radić i mnogi strani i domaći učenjaci („Starohrv. Prosvjeta“), da je to naš Tomislav. Samo pak ta vjerojatnost u pomanjkanju drugih podataka govori za to da se usvoji ovo lice, da njegove crte eventualno iskalisuje koji naš umjetnik, a ne da svaki slijedi svoju maštu. To jest, da svaki spomenik imadne drugo lice...

Mi bi se svakako odlučili za ono splitsko lice, pa ako već nemate gotova plana, molimo da nam pribavite fotografiju gornje figure ili da nam javite, ima li gdje njena reprodukcija. Vašim bi posredstvom, dakako, prije do nje došli.

Kod trapista kod Banje Luke za njihovu novu crkvu (još se nije počela zidati) radi jedan kipar, pa imamo nade, da bi nam on htio izraditi odnosni reljef.

Nadamo se povoljnom odgovoru, i brzom, tim prije, što je ovo (nečitljivo) sa šakom Hrvata i doprinječete mnogo da bude budna i takova ostane hrvatska svijest u ovdašnjeg naroda.

Slava Tomislavu!

Bos. Gradiška, dne 14. srpnja 1925.

Nikola Bilogrivić,
župnik

P.S. 1) O našoj proslavi bilo je u Jut. listu od 13. srpnja br. 4826

2) Odgovor molim da pošaljete na Župski ured B. Gr.

4. listopada 1926.

B: 933/926

HRVATSKO PJEVAČKO DRUŠTVO „POSAVAC“ U BOS. GRADIŠKI

P. n.

Braća Hrvatskog

ZMAJA

u/

Zagrebu

Hrvatsko pjevačko društvo „Posavac“ proslavit će dne, 17. listopada, 1926.god. 25 godišnjicu svoga osnutka i otkrivanje SPOMENIKA I. HRVATSKOM KRALJU TOMISLAVU.

Na ovu rijetku slavu časti se potpisani odbor pozvati ratsko društvo, da bi izvolilo poslati jednog delegata koji bi svojim prisustvom našu slavu uveličao.

Po primitku Vašeg odgovora poslat ćemo Vam raspored proslave.

Uz bratski pozdrav,

Predsjednik:

Ivan Banović

Tajnik:

Milivoj Batušić

Bos. Gradiška dne, 4/X. 1926.

18. listopada 1926.

B: 945/1926.

Zagreb 18. X. 1926.

Hrvatskom pjevačkom društvu „Posavac“

u

Bosan. Gradiški.

Raduje nas, da možemo pozdraviti Vašu 25 godišnjicu kulturnoga djelovanja uz toplo hrvatsko srce.

Drago nam je takodjer, da se Vašim nastojanjem u Bos. Gradiški diže spomenik kralju Tomislavu, čime se diči 1000-godišnjica hrvatskoga kraljevstva i slavna prošlost hrvatskoga naroda. I mi Vam na tom toplo zahvaljujemo!

Nažalost nije nam moguće u većem broju ovom dvostrukom narodnom i kulturnom slavlju prisustvovati, nu gledat ćemo da pošaljemo našega delegata.

Želeći i daljnje uspjehe u kulturnom Vašem pregnuću, pozdravljamo Vas bratski i hrvatski.

Braća hrv. zmaja

Vel. meštar

Protonator:

L

Bosanski Novi¹⁹⁰

HR-HDA-907. Zbirka stampata

ODBOR ZA PROSLAVU MILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA U BOS. NOVOM

PRIREDUJE
UZ SUDJELOVANJE „BRAĆE HRVATSKOG ZMAJA“ IZ ZAGREBA
U SUBOTU 22. I NEDELJU 23. AUGUSTA 1925.

PROSLAVU

SA SLIJEDEĆIM RASPOREDOM:
DNE 22. VIII. U 9 SATI NA VEČER
BAKLJADA SA GLAZBOM
VRBASKE DIVIZIJSKE OBLASTI
 SKUP UČESNIKA U 19^h KOD GRADSKO MITNICE NA ŠANSKOM MOSTU
DNE 23. VIII. U 10 SATI DR. PODNE U RKT (DOKVI
SVEČANA MISA ZAHVALNICA I OTKRIĆE
SPOMEN-PLOČE NA SPOMENIKU PRED CRKVOM
U 9^h NA VEČER U DVORANI KINA G. KALENDERCA

KONCERAT
VOJNE GLAZBE VRBASKE DIVIZIJSKE OBLASTI TE
IGRANKA

PREMA UTVRDJENOM RASPOREDU DO 2^h U JUTRO
VLAZNINA PO OSOBI 10 DINARA
PRETPRODAJA TLAZNICA KOD G. R. ČAJKOVCIA U PODR. ZEM. BANKE

Apeliramo na sveukupno građanstvo, da svojim posjetom i sudjelovanjem potpomogne ovaj odbor, da uzmognemo ovoj historijskoj Narodnoj proslavi pridonijeti dokaz naše Narodne svijesti i ponosa, kako to ova rietka i uzvišena uspomena našeg sveukupnog Naroda zaslužuje.

ODBOR.

Slika 97. Plakat Odbora za proslavu tisućugodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva u Bosanskom Novom za proslavu 22. i 23. kolovoza 1925.

¹⁹⁰ Danas Novi Grad u Bosni i Hercegovini

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 81

3. srpnja 1925.

B:447/925

Bos. Novi 3/VII.25

Dragi Jurec!¹⁹¹

Budući, da želimo i mi ovdje da proslavimo 1000 godišnjicu hrvats. kralj. to bi zamolio, da Braća hrv. Zmaja pošalju tri svoja delegata od kojih jedan mora držati predavanje o 1000 godišnjici i to jakog govornika buduć je to prvi nastup Hrvata u B. Novom posle prevrata.

Ta proslava bi imala biti 15 i 16 kolovoza dakle dva sveca. Zmajevci bi bili moji gosti.

Molim Te izvesti me čim prije da možemo nekakav program složiti.

Uz pozdrav

(nečitljivo)¹⁹²

1. kolovoza 1925.

B: 688/925

Bos. Novi, 1. augusta 1925.

Vrlo poštovanoj „Braći hrvatskog zmaja“
Zagreb.

Prema usmenom dogovoru sa g. drom Smailom Hadži-Mulićem, u pogledu Proslave Hiljdogodišnjice Hrvatskog Kraljevstva u Bos. Novom, ugodno nam je izvijestiti, da smo na održanim sastancima zaključili, da se proslava održi u subotu i nedelju 22. i 23. augusta o. g. Kako Vam je poznato iz razgovora g. dra Hadži-Mulića, obećano je da će samoj proslavi prisustvovati i nekoliko cij. braće Hrv. Zmaja, pa Vas uslijed toga učtivo i bratski molimo, da javite koliko će Vas doći i to u subotu dne 22. augusta i u koje doba, da se možemo za sve prepraviti.

---

¹⁹¹ Dopis je naslovljen na: Gospodin Jurković, Odio „Ulošci“ Zagreb

¹⁹² Na kuverti dopisa je vizitka na kojoj piše: med. univ. dr. Smail Hadži-Mulić, u potpisu je vjerojatno autor dopisa pod nadimkom „Muj“.

Osim toga osobito bi nam bilo, hitno saznati, koje će veličine /točno u centimetrima/ bit i velika, Spomen ploča, koja je obećana, jer smo odlučili, da istu prije postavimo na jedan zato uređeni spomenik i da je dne 23. augusta u 10 sati prije podne uz Vaše prisustvo svečano otkrijemo. Spomenik i sve troškove podnaša ovaj odbor, pa molimo, da prema mogućnosti uznastojite, da ploča bude malo većih dimenzija što će u ovom i onako slabo hrvatski nacionaliziranom /kraju/ učiniti veći i bolji utisak.

U priloženom programu vidite po prilici kako bi imala proslava proteći, kao i odbor koji je na našem sastanku izabran. Bilo bi nam osobito milo, kada bi Vi Vašim cij. savjetima eventualne pogriješke ispravili te nam ih dojavili.

Unapred Vam se zahvaljujemo u nadi, da ćete se u što većem broju našem pozivu odazvati i uveličati ovu manifestaciju narodne misli.

Pozdravljamo Vas sa osobitim poštovanjem:

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA
U. BOS. NOVOM

Predsjednik: Tajnik:
Dujmović   Gjuro Šolc
apotekar

Cij. dopise molimo slati na tajnika Gjuru Šolca, knjižara Bos. Novi

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUOGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA
BOS. NOVI

Na sastanku dne 23. jula 1925. u bašci g. Zdjelarića izabran je odbor:

Predsjednik: Zvonimir Dujmović, apotekar

Potpredsjednik: Javro Davidović, trgovac

Tajnik: Gjuro Šolc, knjižar

Blagajnici: Radoslav Ružička, upravitelj šum. poslova

Rudolf Čajkovac, upravitelj bank. podružnice

Financijski odbor: Berto Šulentić, Mustafa Topić, Radosl. Ružička i Zvonimir Dujmović

Tehnički odbor: Gerhard Purk, župnik

Hasan Džankić, trgovac

Gjuro Šolc, knjižar

Franjo Malčić, zubotehničar

Nikola Černi, telegr. zvaničnik

Nadzorni odbor: Vasko Janković, bank. upravitelj
Simo Kondić, paroh
Gjuro Marak, grunt. direktor
Tomo Stefanović, natporeznik
Mato Šižgorić, sudski tajnik

Odbor: Dr. Paja Atanacković, liječnik
Muhamedbeg Kalenderac, trgovac
Luka Jozic, pošt. zvaničnik
Josip Tomljenović, želj. činovnik
Ahmetbeg Cerić-Kalenderac, trgovac
Asim Bičakčić, bank. upravitelj
Miško Kunce, obrtnik
Arnold Tah, šef želj. postaje

PROGRAM:

- Dne 22.VIII. u 8 – ½ 9 sati na večer doček gostiju iz Zagreba, Kostajnice i Dobrljina na stanici i svrstavanje u povorku nakon prispjeća vojničke glazbe iz Banja-Luke, koja dolazi pola sat kasnije. Bakljama i glazbom kreće povorka pod barjacima preko sanskog mosta kejom do gradske općine i odanle natrag gradskim trgom i glavnom ulicom do kuće predsjednika g. Apotekara Dujmovića gdje će se sa prozora pozdraviti prisutne i ukratko ocrtati značenje ove proslave, Nakon toga svečana večera cijelog odbora u počast gostima iz vana.
- Dne 23. VIII. u 10 sati prije podne svečana misa zahvalnica sa glazbom nakon koje slijedi svečano otkriće Spomen ploče na zemljištu lijevo od crkve. Za vrijeme otkrića drži jedan od Braće Hrv. Zmaja prigodni govor i ocrtava u kratko historijat Hrvatskog Naroda. Na koncu svira vojna glazba narodne himne S. H.S.
½ 1 u podne svečani ručak u parku ili dvorani Hotela Orient.
Na večer u 8 sati koncerat vojne glazbe sa igrankom do 2 h.
u Kino dvorani g. Kalenderca.
- Dne 22. na večer rasvjeta Kulskog Brda sa brojkama 925–1925. i rasvjetljenje svih prozora lojalnih građana. Povorku prati glazba i intonira narodne pjesme. Baklje i lampione nose za to određeni nosači. Ulaznina na zabavu 10 Dinara po osobi, a za cijelo vrijeme proslave prodavati će se znakovi kao uspomene na tu proslavu po 10 i 5 Dinara po komadu.

9. rujna 1925.

B:801/925

LJEKARNA
Mr. Ph. ZVONIMIR DUJMOVIĆ
- BOS. NOVI-

BNovi 9/IX. 25.

T. T. Braći Hrv. Zmaja
Zagreb

Šaljem Vam slike, i to: 14 komada za svakog posjetioca B. Novog po 1 komad i za Vaš arhiv po 1 komad.

Na Čorkovaču nisam Vas zvao, jer hoću da o B. Novom zadržiti najbolje uspomene.

U slučaju, da hrv. Soko iz Zagreba priredi kakovu svečanost na Čorkovači, onda ćemo i Vas pozvati te Vas uveravam, da će onda i sasma drugačije ispasti i ako nećemo dopuna vojničkih imati.

Sa poštovanjem i pozdravom,

Dujmović,
apotekar

Slike 98. i 99. Fotografije sa svečanosti otkrivanja spomen-ploče u Bosanskom Novom u spomen 1000. godišnjice Hrvatskoga Kraljevstva

Čapljina

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 81

11. prosinca 1925.

B: 1093/925

Odbor za proslavu hrvatske državnosti u Čapljini i okolici

Čapljina, 11. prosinca 1925.

Ugl. bratsko društvo

„Braća Hrv. Zmaja“

Zagreb

Ugodna nam je dužnost saopćiti Vam, da će se 27. prosinca t. g. /treći dan Božića/ u Čapljini na svečani način otkriti spomen-ploča na uspomenu hiljadugodišnjice hrvatskog kraljevstva kao vidan znak i dokaz budućim pokoljenjima hrvatstva Čapljine i okolice. To će se obaviti na „Trgu kralja Tomislava“, koji će se proglašiti tim nazivom istom svečanom prigodom.

Biće nam osobito milo, a i potrebno je radi manifestovanja budne svijesti i solidarnost hrvatske, da bi na ovu svečanost izvolio doći i gospodin veliki meštar „Braće Hrv. Zmaja“ ili njegov zamjenik, što je i opća želja svih nas hercegovačkih Hrvata iz ovdašnjeg kraja.

Stoga Vas molimo, da nas o dolasku izvolite čim prije obavijestiti, te da nam ujedno saopćite, kako bi i na koji način ispod ploče uzdali u limenoj kutiji historijat obavljene proslave u našem mjestu.

Uz bratski hrvatski pozdrav!

Za Odbor:

Tajnik:
(nečitljivo)

Predsjednik:
(nečitljivo)

19. prosinca 1925.

B: 1106/1925

Odbor za proslavu hrvat. 1000 godišnjice
u Čapljini
Hercegovina!

Od srca nas veseli Vaše rodoljubno nastojanje oko proslave 1000 godišnjice hrvatskoga kraljevstva, te vruće želimo da se ova Vaša i naša slava što dostojnije i sjajnije provede, a tomu se potpunomu nadamo – jer ima u vas svijeti i volje! da živite mili naši Hrvati Hercegovci!

Kako god bi rado, nije nam moguće biti zastupani na tom slavlju, jer nas plaši silna studen i mučan put. Mi smo u duhu s Vama i slavimo Vaše i naše slavlje!

Pozdravite nam našu dragu braću hrvatsku i molimo izvještaj o slavlju (i slike).

Uz bratski i hrvatski pozdrav

Zgb. 19/XII 925 Br. H. Z.

Vel. meštar

Protonotar

Duvno

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 79

20. kolovoza 1923.

B: 274/1923

Zapisnik

spisan dne 20. VIII. 1923. u Duvnu (:Županjac:) u predmetu izgradnje spomen crkve sa Tomislavovim (:domom:) Hospicijem na spomen hiljadu godišnjice krunisanja prvog hrvatskog kralja Tomislava na Duvanjskom polju. –

Izaslanici „Braće hrvatskog zmaja“ i to braća arhitekt Podhorski, Zvonimir pl. Štauduar i Dragan Mlinarić dodjoše danas u Duvno i ovdje dočekani od brata o. Mije Čujića nadžupnika duvanjskoga i O. Čirila Ivankovića otputiše se na gradilište na kojem se imade podignuti gore navedena zavjetna crkva i stvoriše ovaj zaključak:

Gore spomenuta gradjevina prema premjeri gradilišta podići će se 10 m. od cestovnog pravca odnosno 14 m. od cestovnog jarka nu tako, da će gostinjac doći na južnu stranu a crkva prama sjeveru na istoj sjevernoj strani podići će se i zvonik.- Premjereno gradilište mjeri 65 m duljine uz ulicu a 54 m. do cestovnog jarka.

Konstatovano je da gradilište posvema odgovara odredjenim dimenzijama a tlo, da odgovara nosivosti za spomenutu gradjevinu. Time je izvršena pregledba samog gradilišta i zaključeno, da brat arhitekt odmah pošalje nužne osnove sa autorskim potpisom za podijeljenje gradjevne dozvole ujedno, da pošalje detaljne (potanke) nacрте za provodjanje gradnje. Za svekoliko provodjanje brinuti će se brat O. M. Čuić pak i u slučaju nezgoda kod gradnje obvezati dotičnog izvadjajućeg majstora, da će radništvo osigurati protiv nezgode uslijedi li ona kod izvadjanja gradnje ili kod same gradnje.

Svi izradjeni nacrti za spomenutu gradjevinu ostaju za svagda vlasništvo „braće hrvatskog zmaja“ na koje prelazi i autorsko pravo arhitekta brata S. Podhorskoga i to tako, da se bez dozvole odbora „braće hrvatskog zmaja“ nemogu upotrebiti nacrti nigdje za takovu ili sličnu gradjevinu. –

Zaključeno i potpisano:

U Duvnu (:Županjac:) 20. VIII. 1923.

O. Mijo Čuić	Arhitekt
brat duvanjski	prof Podhorsky
i nadžupnik	brat Vinagorski
o fra Ćiril	ZŠtauduar
Ivanković	Zmaj Omiljski

Dragan Mlinarić
zmaj popov toranjski
voditelj gornjeg zapisnika

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, Zapisnici Duvanjskog odbora B.H.Z.,¹⁹³ kut. 80

7. travnja 1924.

B: 310/1924

Zapisnik

I. sjednice

svečanog užeg odbora „Braće hrv. zmaja“ za proslavu tisućgodišnjice krunisanja hrv. kralja Tomislava dne 7. travnja 1924. u „Kamenitim vratima“

Prisutni:

Predsjedatelj: Vel. meštar E. Laszovski, tajnik

sveč. odbora Milutin Majer, Dr.

Platzer, arhitekt Podhorsky, Stauduar,

Mlinarić, prof. Rašica

Zapisnik vodi: protonar Platzer.

Predmet:

- 1) Predsjedatelj Laszovski diktira dopis koji se ima upraviti pojedinim hrv. obćinama u stvari temeljnog kamena za spomen crkvu na Duvanjskom polju
- 2) Zaključuje se da se prinosi za temeljni kamen ulažu na šted. knjižicu. Ovaj posao povjerava se protonotaru Platzeru. Prinosi imaju se adresirati na društvo Braće hrv. zmaja i Državni arhiv, Mažuranićev trg.
- 3) Predsjedatelj Laszovski izvješćuje o posveti temeljnog kamena: Braće hrv. zmaja, grada Zagreba, plem. Turopoljske obćine. Posveta obaviti će se 1. lipnja 1924. na Kaptolu pred stolnom crkvom od strane nadbiskupa Bauera.
Ima se urediti paviljon po tvrđci Bothe i Ehrmann; poblize o tome ima urediti brat Zima. Cijeli arangement te posvete povjerava se bratu arhitektu Podhorskom.
- 4) Odredjuje se, da se ima glede posvete temeljnog kamena pozvati po užem odboru nadbiskup Bauer, načelnik Heinzl te župan turopoljski pl. Lucić uz to imadu se pozvati sva hr. kulturna društva.
- 5) Tajnik brat Milutin Majer predlaže, da se putopis koji će se nastaviti za puta 5/7. t. g. na Duvanjsko polještampa u 2500 primjeraka.

¹⁹³ Nazivi odbora nisu ujednačeni – tijekom obrađeno vremena održavanja sjednica uporabljaju se različiti nazivi: *uži odbor „Braće hrvatskog Zmaja“ za proslavu krunisanja hrv. Kralja Tomislava; odbor za duvanjsku proslavu; odbor za proslavu Duvanjske 1000-godišnjice; odbor B.H.Z. za Duvanjsku proslavu; odbor za gradnju Duvanjske crkve Kralja Tomislava, odbor Braće hrvatskog zmaja za gradnju Tomislavove crkve na Duvnu...*, te najčešće: *Duvanjski odbor „Braće hrv. Zmaja“*.

Putopis objelodaniti će se prije toga u osječkom „Hrv. listu“. Brošura putopisa (nečitljivo) će se klišejama od (nečitljivo) fotografskih snimaka koje će izvesti brat arhitekt Podhorsky.

6) Predlaže se da se pozove na buduću sjednicu u ponedjeljak dne 14. travnja prof. O. Frangeš, u stvari jubilarne izložbe. Poziv ima upraviti vel. meštar.

7.) Predlaže se, da se sjednice sveč. odbora redovito održe svakog ponedjeljka.

8.) (prekrižen teksta pod točkom 8 –nečitljivo)

8.) Brat Mlinarić upozoruje, da se važnijim zaključcima sveč. odbora pravodobno obavijeste ostala hrv. društva i hrv. zemljišne zajednice.

Zaključuje i prima se

E. Laszowski

Milutin Mayer
tajnik

Platzer
Protonar

ZŠtauduar

Arh.
Podhorsky

Mlinarić
Zmaj popov toranjski

Rašica

Zmaj Dubrovački

22. travnja 1924.

B: 343/1924

Zapisnik

II. sjednice odbora za duvanjsku proslavu, sastajuću dana 22. travnja 1.924.

u Kamenitim vratima u Zagrebu.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1.) Tajnik odbora izvješćuje, da je otpremio sve dopise na obćinska poglavarstva u Hrvatskoj Slavoniji i Međimurju, da doprinesu svoj prinos za temeljni kamen za duvanjsku spomen crkvu.-

Uzeto na znanje.-

2) Brat Zvonko Štauduar predlaže, da se cirkular glede doprinosa za temeljni kamen odašalje i svima župnim uredima u Hrvatskoj i Slavoniji, da i oni porade za gradnju crkvena Duvnu.-

Uzima se jednoglasno na znanje i
tajniku se povjerava, da taj zaključak odmah provede.-

3) Brat Zmaj Stjepan Podhorski moli za ovlaštenje, da mu se dozvoli, da se stavi u sporazum s nekim našim patriotskim obrtnicima koji će izgraditi paviljon na Kaptolu za blagoslov temeljnog kamena za duvanjsku crkvu.-

Zaključeno jednoglasno, da se brat Podhorski ovlašćuje, da prema svojoj najboljoj uvidavnosti cijelu stvar udesi kako treba.

Zaključeno je nadalje, da se gradski načelnik zamoli, da izda odredbu za dekoraciju paviljona vijencima, te hrvatskim barjacima.-

Počasnu stražu oko paviljona, odnosno stražu koja će podržavati red oko paviljona ima se zamoliti pješački odio hrvatskog Sokola.-

Sva pozvana kulturna i ina prosvjetna društva dobiti će počasno mjesto odmah iza sokolskih rednika.-

Gradsko zastupništvo zagrebačko, Braća hrvatskog zmaja te izaslanici plemenite općine turopoljske stajati će u blizini paviljona.

Ima se nadalje zamoliti „Savez hrvatskih pjevačkih društava da pjevanjem uzveliča blagoslov temeljnog kamena.-

Brat Zmaj Job ima se zamoliti da u ime Zmajске družbe okolišna seljačka pjevačka društva te seljakinje da i ona sudjeluju kod blagoslova temeljnog kamena.-

Redarstvena oblast ima se zamoliti da svaka odredi glede preloženja tržnih klupa na Kaptolu za dan 1. lipnja t. g.

Stolni kaptol zagrebački ima se također zamoliti da prisustvuje ovoj posveti.-

Zaključeno i potpisano:

ELaszowski

Milutin Mayer

tajnik

ZŠtauduar

ArhPodhorsky

5. svibnja 1924.

Zapisnik sjednice III.
odбора za proslavu Duvanjske 1000 godišnjice, održane
dana 5. svibnja 1.924. u Kamenitim vratima u
Zagrebu.-

Prisutni potpisani.

Predmet:

1.) Arhitekt Stj. Podhorski izvješćuje glede podignuća paviljona pred prvostolnom crkvom, za posvetu temeljnih kamena ZA Duvanjsku crkvu.-

Priopćuje, da je odaslao pismo g. Bregantu radi sagrađanja drvenog paviljona., koji je odgovorio, da treba poslaci nacrt i on će ga besplatno podignuti pred stolnom crkvim.-

Primljeno odobrenjem do ugodnoga znanja, te će se g. Bregantu izreći svojedobno posebna zahvala za njegov patriotski čin.

2) Brat Zmaj Zvonko Stauduar predlaže, da se oblast zamoli, da se dozvoli na dan posvete temeljna kamena na Kaptolu i u Bakačevoj ulici postaviti 3-4. žare i da se u kod tih žara postave odlične gospođe članice družbe B. H. Zmaja uz dvojicu Zmajevaca.-

Povjerava se tajniku i velikom meštru da tu dozvolu izdade kod policijske vlasti.-

Podjedno da se pismenim putem zamole gđe. Strozzi, Kasovitz-Cvijić, Bazala (supruga dra. Gustava Bazale), Lola Stauduar, Zora Mlinarić, Melita Zadrović, Hella Vuković, Stiić, Freit, Kućak, (nečitljivo) i dra Jurice Kumičića, dra. (nečitljivo), Blaženka Mayer, gđica Širola, dra. Korenića supruga, te ostale Zmajice – članice.-

Udrugu hrvat. učiteljica treba zamoliti za posudbu potrebitih žara. –

Primljeno jednoglasno time, da se provedbi ovoga zaključka ima odmah pristupiti, a odnosne gospođe zamoliti da dođu na sjednicu dana 10. svibnja o.g.-

3) Brat arhit. Podhorski predlaže, da se izabere dopuštenja od vel. meštra Laszovskoga, turopolj. i (nečitljivo) Frana pl. Lucića, tajnika Mayera i arhit. Podhorskoga, da ga zamoli da na 1. lipnja t. g. posveti temeljni kamen.

Deputaciji ima se priključiti i podmeštar dr. Velimir Deželić.-

Podjedno ima za pozvati grad. načelnika sa gradskim zastupništvom da prisustvuju blagoslovu temeljnog kamena.-

Primljeno jednoglasno.

Zaključeno i potpisano:

Mlinarić
zm. popov toranjski

Milutin Mayer
tajnik

ZŠtauduar
arh. Podhorsky

9. svibnja 1924.

Zapisnik izaslanika

odbora B.H.Z. za Duvanjsku proslavu sastavljen dana 9. svibnja 1.924. u historijskoj
vijećnici

plemićke općine Turopolje u Velikoj Gorici.

Prisutni potpisani:

Predmet:

Izaslanici družbe „Braće Hrvat. Zmaja“ arhitekt prof. Stjepan Podhorsky, brat Zmaj Omiljski Zvonko Štauduar i meštar knjige i umjeća brat Sveto Helenski Milutin Mayer suglasili su sporazumno s g. turopoljskim županom Franjom pl. Lucićem, da se:

- a) na dan 17. svibnja 1924. ima saputiti odaslanstvo g. zagrebačkom nadbiskupu dru. Anti Baueru, da ga zamoli da na 1. lipnja t. g. blagoslovi temeljni kamen za historijsku Tomislavovu crkvu na Duvanjskom polju, i to kamen „Braće hrvat. Zmaja“, slobod. i Kr. glavnog grada Zagreba i plemenite općine Turopolja. – U deputaciji će sudjelovati osobe kako je to zaključeno u III. sjednici Duvanjskog odbora.-
- b) Plemenita općina Turopolje izaslati će na tu proslavu svoje plemićko odaslanstvo u starijim historijskim nošnjama.- G. turopoljski župan prisustvivati će također blagoslovu temeljsnog kamena kao predstavnik stare hrvatske plemenske općine.-

Aranžman glede turopoljskog (nečitljivo) prepušta se posvema g. županu Luciću¹⁹⁴, Zmaju Turopoljskome.-

Zaključeno i potpisano:

Franjo pl. Lucić	Milutin Mayer
Zmaj Turopoljski	Zmaj Sv. Helenski
	Stjepan Podhorsky
ZŠtauduar	Zmaj Vinagorski

---

¹⁹⁴ Franjo Lucić (Kuće kraj Velike Gorice, 31. ožujka 1889 – Zagreb, 16. ožujka 1972), hrvatski skladatelj, orguljaš, glazbeni pedagog i teoretičar. Turopoljski župan od 1918. do 1927. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Pristupljeno 22. 10. 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/lucic-franjo>>.

12. svibnja 1924.

Zapisnik

IV. sjednice odbora za gradnju Duvanjske
crkve Kralja Tomislava održane dana 12. svibnja
1.924. u Kamenitim vratima u Zagrebu.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1.) Tajnik izvješćuje, da je od velikog župana zagrebačke oblasti stigla dozvola pod brojem 5.211./24. od 8. maja o. g. za sakupljanje dobrovoljnih prinosa na dan 1. lipnja 1924. za gradnju rečene crkve. –

Uzima se na znanje. –

2.) Čita se dopis gradskog poglavarstva u Zagrebu od 2. svibnja 1924. broj 20.772/XIIa) kojim se nudi o iznos od 4.000 Dinara za izradbu temeljnog kamena za Tomislavljevu spomen crkvu. - Odbor je sporazuman sa otpisom grad. poglavarstva i ima se zatražiti do znaka svote od 4.000 Dinara.

3.) Čita se dopis općin. poglavarstva u Brodskom Drenovcu od 7. svibnja t. g. kojim se družbi B.H.Z. doznačuje iznos od 240 Din. 50 para za Tomislavljevu crkvu na Duvanjskom polju. –

Uzima se radošću na znanje i ima

se rečenoj općini odaslati zahvala,

a u novinama objaviti taj priposlani doprinos.

Novac se ima uložiti u Hrvat. Eskomptnu Banku.-

4.) Na Hrvatsko Sokolsko Savezno starješinstvo ima se odmah odaslati zamolba, da Hrvatski Sokolovi sudjeluju kod blagoslova temeljnog kamena na dan 1. lipnja.-

Povjerava se tajniku da taj spis što prije otpremi.-

5) Tajnik izvješćuje, da je odbor sastojeci od braće arhitekta Podhorskoga, Štaudua-
ra i Mayera dana 9. svibnja t. g. bio u Velikoj Gorici i zamolio turopoljskog župana
brata Lucića da sudjeluje kod blagoslova temeljnog kamena 1. lipnja t. g.- Podjedno je
obećao, da će šestorica turopoljskih plemića u starim plemićkim odorama i pod turopoljskom
zastavom također sudjelovati kod blagoslova temeljnog kamena,-

Uzima se odobrenjem na znanje.

6.) Brat arhitekt Stjepan Podhorsky izvješćuje da je Spomen-spis „B.H.Z.“ koji će se uzi-
dati u temeljni kamen, spreman za potpisivanje, te će se ovih dana dostavljati pojedinim
ličnostima, Braći H.Z. kao i zaslužnim hrvatskim književnicima i umjetnicima na potpis.-

Uzima se na znanje.- Podjedno se povjerava bratu Podhorskome da od grad.
zastupstva zamoli, da i ono sastavi svoj Spomen spis i da ga potpiše po člano-
vima gradske općine i ostalim zastupnicima.-

7.) Isti brat Podhorski predočuje skicu t.z. „otkupnog znaka“ za 1. VI. 1924., a koji će se prodavati po 10 (deset) dinara po komadu. – Znak predstavlja „Zmaja“ a u njegovome okrilju stoji nova spomen crkva na Duvanjskom polju.-

Otkupni znak ima prema predlogu brata Jurice Kumičića nositi ovaj napis:
„Milenium regni Croatorum“. Braća hrvatskoga Zmaja.“

Znak se ima štampati u modroj i crnoj boji.-

Predložena skica izrađena po bratu Podhorskom primljena je osobitom dopadnošću, te se izradba istoga znaka povjerava njemu da ga dade odmah u štampu, i to 12.000 komada.

8.) Bratu Platzeru povjerava se štampanje 12. kartona koji će se staviti na dan sabiranja na sabirne šare.-

8.)¹⁹⁵ Zaključeno je, da u subotu dana 17. svibnja 1924. ima otići deputacija do Preuzvišenog g. nadbiskupa dra. A. Bauera da ga zamoli, da na 1. lipnja 1924. blagoslovi temeljni kamen „B.H.Z.“; grada Zagreba i turopoljske općine.- Deputacija će oko 11. sati otići u nadbiskupski dvor. –

Primljeno jednoglasno.-

9.) Veliki meštar predlaže, da se na posvetu pozovu sva kulturna hrvatska društva.-

Brat Jurica Kumičić nadopunjuje prijedlog vel. meštra time, da se glede sokolskih društava odašalje poziv Sokol. starješinstvu a glede svih pojedinačnih društava opet Savezu hrvat. pjevačkih društava.-

Primljeno jednoglasno.

10.) Veliki meštar predlaže da se putem javnih glasila pozovu ne samo zagrebački već i vanjski članovi Zmajске družbe pozovu na posvetu temeljnog kamena.-

Povjerava se tajniku odbora da to izvrši.-

11.) Brat Jurica Kumičić predlaže da se zadnji veliki proglas B.H.Z. dostavi svim hrvatskim listovima oko 27. svibnja t. g. i da se Hrvati pozovu da podupru akciju braće hrvatskoga Zmaja.-

Sastav toga proglasa povjerava se bratu Jurici Kumičiću.-

12.) „Hrvatsku sveučilišnu omladinu“ treba zamoliti; da i ona sudjeluje u narodnoj gali kod posvete.-

¹⁹⁵ Pogreška u numeraciji u izvorniku.

Tajnik ima izvršiti ovaj zaključak.-
Zaključeno i potpisano:

E. Laszowski
zm Brloški

Milutin Mayer
Zmaj Sv. Helenski

Stj. pl. Platzer
protonotar u.z.

Arh.
Podhorsky
Zmaj Vinagorski

ZŠtauduar
Zmaj Omiljski

Mlinarć
zm. popovtoranjski

Kumičić
zmaj sisolski

19. svibnja 1924.

Zapisnik

V. sjednice odbora B.H. Zmaja za gradnju Tomislavove crkve na Duvnu, održane 19. svibnja
1.924. – u Kamenitim Vratima.-

Prisutni potpisani:-

Predmet:

1.) Čita se dopis „Saveza hrvat. pjevačkih društava u Zagrebu“ od 15. svibnja t. g. broj 174. glede sudjelovanja kod posvete temeljnog kamena.

Uzima se zadovoljstvom na znanje i S.H.P.D. biti će pravodobno obaviješten o samoj proslavi na 1. VI. t. g.-

2.) Vel. meštar čita dopis trgovišnog poglavarstva u Ludbregu od 12. V. t. g. broj 2628 (nečitljivo) kojom doznajuju 500 (pet stotina) Din. za gradnju crkve.- Čim novac stigne biti će koristonosno uložen.-

3.) Čita se dopis trg. općine Donji Miholjac, od 7/V. 1924. broj 1722. kojim se javlja, da je općin. zastupstvo zaključilo, da se doznajuje 1.000 (jednu tisuću) dinara za rečenu crkvu.- Odosna spomenica opć. zastupstva Donji Miholjac bit će svojedobno dostavljena.-

4.) Vel. meštar pozdravlja g. dra. O. Frangeša koga je zamolio, da dođe na današnju sjednicu, da se posavjetuje glede priređenja izložbe u godini 1925.- G. dr. Frangeš izjavljuje, da bi svrha te izložbe imala biti ta, da se prikaže kulturno i privredno stanje hrvatskog naroda i da se grad Zagreb uzdrži na dostojnoj visini kao centar hrvatskoga naroda.- Takva izložba mogla bi se prirediti u Umjetničkom paviljonu, našim školama, sveučilišnoj knjižnici:- Osobitog (nečitljivo) imala bi etnografska izložba, ali ta bi stajala vrlo mnogo novaca.-

U privrednoj izložbi priložilo bi se uspješno privredno stanje hrvatskog naroda, t.j. da i nama samima prikaže što sve imamo i što se kod nas producira.- Gospodarska izložba 1906. silno je podigla vlastitu našu snagu, a spram vanjskog svijeta podigla je znatno našu privrednu snagu.- Ovakva izložba mogla bi se priklopiti i „Zboru“ i ne bi toliko stajala.- Mogla bi se prirediti pomoću šatora.- Izjavljuje, da bi se takva izložba mogla zgodno prirediti u samom Maksimirskom perivoju.-

U prvom redu imala bi biti privrednog kaktera ova izložba.-

Uočiti moramo to, da se kod priredbe te izložbe moramo osloniti samo na vlastitu snagu.

Novac bi mogli doprinjeti u prvome redu privredni zavod, savez industrijalaca, gospodarsko društvo i slična društva te Savez novčanih zavoda. – Patronat ni mogao preuzeti grad Zagreb.- Kao pročelnik kulturnih institucija imao bi biti „Hrvatski Zmaj“.-

Po njegovom računu trebalo bi uložiti trideset milijuna dinara.- Pokriće troškova našlo bi se ponešto i u ulaznicama.- Ističe izrijeком da bi se u priredbu takve izložbe moramo uložiti oko 10-15. milijuna dinara, koji se ne bi vraćao, a morao bi se razmjerno razdijeliti na sam grad Zagreb i novčane zavode i na poduzeća.-

Zagreb. Zbor bio bi velika ispomoc za takvu izložbu.- Radovima imalo bi se bezuvjetno otpočeti najkasnije u srpnju ove godine, inače ne vrijedi u tome ništa poduzimati.-

Obzirom na gornji referat g. dra. Frangeša zaključuje se, da se zamoli odbor grada Zagreba za proslavu hrvatskog milenija, da što prije sazove sastanak i da se provedu ozbiljni dogovori glede priredbe milenijske izložbe.

5.) Tajnik moli, da se ustanovi za 1./VI. t. g. točno vrijeme u koje će se obaviti blagoslov temeljnog kamena za duvanjsku crkvu.-

Zaključeno, da se sva sudjelujuća društva imaju sabrati točno do 9. sati ujutro na Willsonovu trgu pred hrvat. Sokolom; odakle kreće povorka Kukovićevom ulicom, Zrinjevcem, ulicom Strossmayerovom, Jelačićevim trgom i Bakačevom ulicom na Kaptol pred prvostolnu crkvu, kamo se ima stići do $\frac{3}{4}$ 10 sati.-

Nakon blagoslova ide se istim redom natrag do Hrvatskog Sokola.

Tajnik ima odmah sastaviti pozive i sazaslati ih na sva kulturna društva.-

Zaključeno i potpisano:

E. Laszowski

v.m.

Arh Podhorsky

zm. Vinagorski

Mlinarić

zm. popov toranjski

M. Mayer

tajnik

Stauduar

Stjepan pl. Platzer

26. svibnja 1924.

Zapisnik

VI. sjednica

odbora „Braće Hrvat. Zmaja“ za proslavu 1000
 godišnjice hrvatskog kraljevstva, sastavljen dana 26. svibnja 1924. u Kamenitim Vratima.

Prisutni potpisnici:

Predmet:

1.) Čita se dopis župnika o. Ive Mengješića iz Vrlike, kojom moli za uputu glede izvedbe temeljnog kamena za Duvanjsku crkvu. Podjedno priopćujući da se u Vrlici ustrojio mješni odbor za sabiranje prinosa za temeljni kamen.-

Uzima se na znanje i ima se molitelju odmah priopćiti da bi bilo jeftinije da se taj kamen izradi u Splitu ili u kojem drugom mjestu Dalmacije, jer će doći jeftinije i izradba i otprema na Duvanjsko polje.-

2.) Zaključeno je, da se buduća odborska sjednica održi sutra utorak 27. t. mj. u 7. sati uvečer, da se stvore daljnji zaključci glede posvete temeljnog kamena.-

Zaključeno i potpisano:

EŁaszowski

DVDeželić

Stj. pl. Platzer

Gjuro Prejac

Zmaj Radkajsky Mlinarić

zm. popov toranjski

M. Mayer

Zmaj Sv. Helenski

ZŠtauduar

Zmaj Omiljski

Arh Podhorsky

31. svibnja 1924.

Zapisnik

VII. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat. Zmaja“
održane dana 31. svibnja 1924. u Kamenitim Vratima.-

Prisutne i gospođe koje će sakupljati
prinose za duvanjsku crkvu.-

Predmet:

Veliki meštar Emil Laszovski otvara sjednicu i pozdravlja prisutne.-

- 1.) Tajnik Odbora izvješćuje, da je ubiranje određeno za 1. lipnja odgođeno na 14. lipnja t. g.- Blagoslov temeljnog kamena odgođeno je za 15 lipnja već prema sastavljenom programu.-
- 2.) Sabiranje će se prema jednoglasnom zaključku obaviti na 14. lipnja od ½ 8 - 1. sata poslije podne.-
- 3.) Za dan 13/VI. određuje se sastanak svih gospođa koje će sjediti kod žara za sabiranje.- Sjednica toga dana biti će u 6. sati u Kamenitim Vratima.-
- 4.) Vel. meštar predaje dosada sakupljene odnosno priposlane priloge za Duvanjsku crkvu i to:

a/ Osnovna škola u Jajcu šalje iznos od 300 Din.

b/ Tekstil. indutrija d.d. Varaždin 300 Din.

c/ Mundus, tvornica pokućstva, Varaždin šalje iznos od 500 Din.-

d/ Luka Žiljar, župnik Novska 100 Din. i Gjuro Sokolić župnik u Podvinju 25 Din.-

Općina Gradište dopisom od 21/5 t. g. broj 1.126 priopćuje da je investirala 1.000 Dinara. Moli, da joj se priopći kako velika ima biti spomenica i kakav tekst.

Zaključeno da tajnik obavi na te upite.

Zaključeno i potpisano:

ELaszowski

M. Mayer

Zmaj Sv. Helenski

Arh Podhorsky

Zmaj Vinagorski

2. lipnja 1924.

ZAPISNIK

VIII. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.

Zmaja“ održane dana 2. lipnja 1924. u Ka,,

menitim Vratima.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1.) Tajnik predočuje na potpis vel. meštru molbu za dozvole sabiranja za dan 14. lipnja 1924.-

Nakon potpisa ima se molba odmah podnijeti oblasnom županu radi podjeljenja dozvole.-

2.) Tajnik izvješćuje o dosad stiglim prinosima.-

Uzima se na znanje.-

3.) Stvara se zaključak koja se društva i korporacije imaju pozvati na blagoslov temeljnih kamenova.-

Povjerava se tajniku da pozive odmah razašalje.-

Zaključeno i potpisano:

ELaszowski

M. Mayer

Zmaj Sv. Helenski

Stjepan pl. Platzer

Arh Podhorsky

Zmaj Vinagorski

Mlinarić

10. lipnja 1924.

Zapisnik

IX. redovite sjednice Braće hrvat. Zmaja,
odbora za gradnju crkve Kralja Tomislava na
Duvanjskom polju, održane 10. lipnja 1.924.
u Kamenitim Vratima.-
Prisutni potpisani:

Predmet:

Tajnik izvješćuje da je stigla (nečitljivo) dozvola za sabiranje dobrovoljnih prinosa za Duvanjsku crkvu na dan 14. lipnja t. g.

Uzima se na znanje.-

Izvješćuje nadalje, da je podnio Kr. redarstvenom ravnateljstvu molbu glede povorke na 15. t.mj.-

Uzima se na znanje.-

Brat Podhorski predlaže da se u četvrtak poslije podne oko ½ 5. sati odašalje odaslanstvo g. nadbiskupu dru Baueru da ga zamoli da na 15./VI. t. g. obavi blagoslov temeljnih kamena.- U deputaciju izabiru se braća plemenita Dr. Velimir Deželić, Zvonko Stauduar i arhitekt Stjepan Podhorski.-

Uzima se prijedlog odobrenjem na znanje.-

Žara za sabiranje koje će posuditi „Udruga hrvat. učiteljica“, imadu se prenjeti u četvrtak 12. t. mj. i na 14. lipnja smjestiti na odnosnim mjestima gdje će se vršiti sabiranje prinosa.-

Odbor zaključuje, da tajnik ima za novine sastaviti i rasposlati red proslave.- Povorku ima otvoriti Hrvatski Sokol sa fanfarama, zatim kulturna društva alfabetskim redom te zadnji u povorci „Braća Hrvat. Zmaja.“-

Posebni redatelji upravljat će povorkom te smještajem društava pred katedralom.-

Primljeno na znanje.-

Brat Stauduar predlaže da se zamoli konjanički odio Hrvat. Sokola da na konjima sudjeluje u povorci. -

Tajnik ima zamoliti brata Juraja Kumičića da poradi u pogledu te stvari.-

Prijedlog je prihvaćen.-

Zaključeno i potpisano:

Štauduar	M. Mayer
	Zmaj Sv. Helensky
Mlinarić	Stj. pl. Platzer
ArhPodhorsky	
zm vinagorski	

16. lipnja 1924.

Zapisnik

X. sjednice Duvanjskog odbora B.H.Z. odražana dana
16. lipnja 1924. u Kamenitim Vratima.-

Pristuni potpisani:

Predmet:

1. Veliki meštar izvješćuje da je Hrvat. Sokol zamolio da se za 18. t. mj. određeno sabiranje odgodi na 21. lipnja t. g.

Uvaživši opravdane razloge odbor usvaja izvješće i prijedlog vel. meštra i zaključeno je, da se dozvola sabiranja zamoli za 21. lipnja t. g.-

2.) Odbor gospođa za sibranje ima se zamoliti da dođu na sastanak u petak 20. VI. na konačni dogovor.-

Uzima se na znanje.-

3.) Ima se odaslati zahvala svim društvima koja su sudjelovala u povorci kod blagoslova temeljnog kamena.-

Primljeno na znanje.-

4.) Opć. Omišalj (Krk) od 12/6 1924. broj 979. javlja da će poslati prinos od 1.000 Dinara.-

Uzeto na znanje.-

5.) Župni ured Zemun od 10/6 1924. br: 87. javlja da su poslali 4. temeljna kamena i to: pjevač. društvo Rodoljub, Hrvati činovnički namještenici, Zemunski trgovci i (nečitljivo) Wilhelm.-

Uzeto na znanje.-

6.) Opć. Klanjce od 15/V. 1924. br. 1381. otposlala 250 Din. za crkvu.

7.) Trg. (nečitljivo) od 3/6. t. g. br. 1535. poslala 1.000 Din.-

8.) Obrt Zbor Zagreb, 14/6. t. g. br. 966. darovao 2.000 Din.-

9.) Molba Josipa Klinca odbija se, glede nagrade, jerbo je isplaćena nagrada (nečitljivo) prvostolne crkve prigodom blagoslova kamena.-

Primljeno za znanje.-

10.) Sveučilištarcima koji su u galli sudjelovali kod posvete kamena, mole da se isplati 600 Kruna u ime takse za posuđena galla odjela.-

Imaju doprinijeti namiru na odgovarajući svotu da im se isplati.-

11.) Arhitekt Podhorsky predlaže, da se tvrtci Bragant i drug, Savska cesta, odašalje zahvala za postavljanje paviljona.-

Primljeno i povjereno tajniku da to izvrši.-

12.) Isto zahvalu i policiji za držani red prigodom blagoslova temelj. kamena.

Primljeno i povjereno tajniku.-

Zaključeno i potpisano.

E Laszowski	Mil. Mayer
v.m.	zmaj Sv. Helenski
ZŠtauduar	Mlinarić
	Arh
	Podhorsky
	Zmaj Vinagorski

23. lipnja 1924.

Zapisnik

XI. sjednice Duvanjskoga odbora B.H.Z. spisan
dana 23. lipnja 1.924. u Kamenitim Vratima.

Prisutni

Potpisani

Predmet:

1) Nakon izvršenog brojanja novaca ustanovljeno je, da je na dan 21. lipnja 1924. prigodom sabiranja po gradu Zagrebu sakupljeno dobrovoljnih prinosa za historičku crkvu Kralja Tomislava na Duvanjskom polju iznos od: 42.573 Din. 75 para.-

Uzeto zadovoljstvom na znanje. Podjedno zaključeno, da se ima svim gospodjama i braći Zmajevcima koji su sudjelovali kod sabiranja pismeno zahvaliti.-

Povjerava se tajniku da to što prije učini.-

2) Veliki meštar uručuje stigli prinos u iznosu od 150. Dinara stigli od općine Modruš.-

3.) Brat meštar Štauduar predlaže da se delegiraju kao izaslanici na Duvanjsko polje veliki meštar Laszovski, Podhorski, Mlinarić, i tajnik odbora Milutin Mayer.-

Primljeno na znanje.-

4.) Brat Podhorski izvješćuje, da mu je odbor sa Duvna pisao, da će g. nadbiskup dr. Bauer doći na polaganje temeljnog kamena na Duvno, pa se g. nadbiskup ima očitovati kojim će putem onamo putovati, dali preko Bugojna željeznicom ili lađom do Splita a onda automobilom na Duvno.-

Brat vele meštar ima se o tome sporazumiti s g. nadbiskupom.-

5.) Brat Stauduar predlaže, da se gospođa i ona braća koja su sudjelovala kod sabiranja pozovu u subotu dne 28. t. mj. pozovu na mali domjenak.-

Primljeno jednoglasno; te se priprema za domjenak prijateljski povjerava bratu Mlinariću. – Sastanak za domjenak (nečitljivo) će se u 7. sati a uz sudjelujuće kod sabiranja ima sudjelovati i Duvanjski odbor braće hrvatskog Zmaja.-

6.) Podhorski predlaže, da se Duvanjskom odboru na Duvnu odašalje iznos od 50.000 (pedeset tisuća) dinara.-

Povjerava se tajniku da putem hrvatske eskomptne banke odašalje taj novac.-

7.) Brat Platzer predlaže da se u srijedu 25. lipnja izvijesti sve braću Zmajeve, o dosadašnjem radu ovoga odbora.-

Tajnik ima o tome sastaviti izvještaj.-

Zaključeno i potpisano:

E Laszowski	M. Mayer
	tajnik
Stj. pl. Platzer	ZŠtauduar
Arh Podhorsky	Mlinarić
	zmaj popov toranjski

14. srpnja 1924.

Zapisnik

XII. sjednice Duvanjskog odbora Braće Hrvat.

Zmaja, održane dne 14. srpnja 1.924. u

Kamenitim Vratima u Zagrebu.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1.) Tajnik izvješćuje da je za vrijeme odobrenog boravka na Duvanjskom polju stigla od 18. prinosa svota od 7.862 (sedam tisuća osam stotina šezdeset i dva dinara) koju je on preuzeo, pa dok se više skupi, odaslati će se župnom uredu u Duvnu.-

Uzima se na znanje.-

2.) Član brat Zvonko Štauduar predlaže, da se hrvat. Sokolski društvima u Karlovcu, Sisku, Koprivnici, Varaždinu, Bjelovaru i t.d. odašalje zamolba glede raspačavanja „otkupnih znakova“ kao i glede sabiranja prinosa u provinciji za Duvanjsku baziliku.-

Uzima se na znanje i tajniku povje,,
rava da to izvrši.

Zaključeno i potpisano:

Arh Podhorsky Mlinarić M. mayer
tajnik
Štauduar

21. srpnja 1924.

Zapisnik

XIII. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.
Zmaja,“ održana 21. srpnja 1.924. u Kameni,,
tim Vratima u Zagrebu.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1) Tajnik izvješćuje, da je poslao dopise nekim hrvat. sokolskim društvima radi rasprodaje otkupnih znakova.-

Uzeto na znanje.-

2) Član Odbora Zvonko Štauduar predlaže, da se uz sekciju za očuvanje historijskih spomenika osnuje separatna sekcija za agitaciju u kulturne Zmajске svrhe.-

Zaključno je, prvom zgodom pozovu odličnije gospođe, koje bi bile voljne podupirati kod Zmajске braće, da se sporazumno dogovore za daljni uspješni rad, naročito glede sakupljanja potpisa u „Spomen knjigu“.-

Te gospođe imale bi biti: Matasović Franjka, Julka Patriarch, Sofija Sladović, Frajt, (nečitljivo), (nečitljivo), Franjka Mayer, Lola Štauduar, Melita Zadrović, Zora Mlinarić, (nečitljivo), Korenić, sestra Vuković, (nečitljivo), Dragica Podhorsky, Bazala, Stijić, Neferović, Kasovitz-Cvijić, Kućak i kćerka, Strozzi i Zoričić.-

Primljeno.-

Zaključeno i potpisano:

Arh Podhorsky Mlinarić M. Mayer
tajnik
Štauduar

28. srpnja 1924.

Zapisnik

XIV. sjednice Duvanjskog odbora „Braće

hrvat. Zmaja“, održane dana 28. srpnja

1.924. u Kamenitim Vratima.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1) Čita se pismo o. Mije Čuića iz Duvna u kojem javlja o akciji protiv ovih elemenata koji su uvrijedili 8./VII. t. g. neke članove B.H.Z.-

Uzeto na znanje.-

2.) Tajnik čita dopis grad. poglavar. u Petrovaradinu od 30/VI. 1924. br. 2665. glede otpreme temeljnih kamena grada Petrovaradina za Duvanjsku crkvu.-

Ima se odmah grad. poglavarstvu u Petrovaradinu odasati expresni list u pogledu gornjeg upita. – Tajniku se povjerava izvršava ovoga.-

3.) Čita se dopis grad. poglavar. u Varaždinu od 2/VII. 1924. broj 4.893. da je B.H.Z. dopisan iznos od 1.000 Din za spomen baziliku. Podjednako da je na grad. vijećnici izložena pergamenta – spomenica na potpis po osobi od 25 Din.- Kada se novac sabere ima se odaslati B.H.Z.-

Primljeno na znanje.-

4.) Opć. poglav. u Podravskoj Moslavini javlja, dopis, od 26/VI. 1924. broj 1266 da opć. zastupstvo na može ništa doprinjeti za Duvanjsku baziliku.-

Uzeto na znanje.-

5.) Hrvat. Sokol Sisak od 25/7. 1924. javlja, da će upriličiti sabiranje za Duvanjsku crkvu. – Mole 150. kom. otkupnih znakova.-

Ima s odmah odaslati.-

6.) Hrvat. Sokol u Glini moli 100. kom.

Ima se odaslati.-

7.) Tajnik predlaže da se na Minist. Prosvjete odašalje molbenica za sabiranje priloga za Duvanjsku crkvu.-

Povjerava se tajniku da to svojedobno sastavi i podnese na nadležno mjesto uz (nečitljivo) odobrenje odbora.-

Zaključeno i potpisano,-

Arh Podhorsky

Milutin Mayer

tajnik

Štauduar

Mlinarić

6. kolovoza 1924.

Zapisnik

XV. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.
Zmaja“, održane dana 6. augusta 1.924. u „Kame,,
nitim Vratima“.-

Prisutni potpisani:

Predmet:

1.) Čita se dopis društva Katarine grofice Zrinske od 21.VII.1924. kojom zahvaljuju na karti razglednici, odaslanjoj sa Duvanjskoj polja, i izjavljuju, da će rado podupirati rad B.H. Zmaja u pogledu kulturnome.-

Primljeno na znanje.-

2.) Čitaju se dopisi općin. poglavarsva Račinovci da šalju 100 Dinara za Duvanjsku baziliku.; sela Kovača iz Bosne da šalju 1.000 kruna.- sela Božava da su sakupili 4.000 K. i Kaptola đakovačkoga da šalje 4.000 K. u istu svrhu.-

Kada novac bude zaprimljen ima se poslati potvrda o primitku i oglasiti u novinama. – Povjerava se tajniku.-

Zaključeno i potpisano:

Štauduar

M. Mayer

tajnik, Z. Sv. Helenski

Podhorsky

Mlinarić

11. kolovoza 1924.

Zapisnik

XVI. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.
Zmaja“ održane od 11. kolovoza 1.924. u Ka,,
menitim Vratima.-

Pristutni potpisani:

Predmet:

1.) Čita se list brata Vel. meštra glede 150. Din. koje je poslao M. Jurković iz Senja za Duvanjsku crkvu.- Novac se ima zatražiti od društva „Tomislav“, koji je novac zaprimio.-

Tajniku se povjerava daljni postupak.-

2.) Brat Zvonko Štauduar predlaže, da se Hrv. Sokolu u Krapini odašalje molba za sabiranje odnosno rasprodaju otkupnih znakova.-

Tajnik će posao izvršiti.-

- 3.) Zamoliti od brata fra Mije Čuića na Duvnu fotografije od proslave 8. srpnja t. g.
Primljeno na znanje.-
- 4.) Ima se bratu Čuiću otposlati imenik gospođa koje su sabirale za Duvanjsku crkvu.-
- 5.) Zamoliti od starješinstva Hrvat. S. Saveza popis Sokolskih društava.-
- 6.) Upraviti zahvalu (nečitljivo) Seifertu za ploču koja se ima pohraniti u grad. muzeju B.H.Z.-a nađena je kod rušenja kuće na Dolcu.-
- 7.) Zamoliti od Saveza hrv. pjevač. društava popis svih društava.-

Zaključeno i potpisano:

M. Mayer

tajnik

19. kolovoza 1924.

Zapisnik

XVII. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.
Zmaja“ u Zagrebu, održane dana 19. kolovoza 1.924.
u Kamenitim Vratima.-

Prisutn potpisani:

Predmet:

- 1.) Čita se dopis podpredsjednice „Tomislavki“ gđe Marije Kumičić od 14. t. mj. da će se iznos od 250 Din. (nečitljivo) B.H. Zmaja čim se tajnica Tomislava vrati. Novac iz Senja je (nečitljivo) otpremljen „Tomislav“.-

Primljeno do znanja.-

Zaključeno i potpisano.

Stj. pl. Platzer
zmaj frundsebrški

M. Mayer
Z. Sv. Helenski
Štauduar
zmomiljski

Arh Podhorsky
Zmaj popov toranjski

Mlinarić
zm. popov toranjski

25. kolovoza 1924.

Zapisnik

XVIII. sjednice Duvanjskog odbora „Braća hrv.

Zmaja“, održane dana 25. kolovoza 1.924. u

Kamenitim Vratima.-

Prisutni potpisani.

Predmet:

1.) Tajnik izvješćuje o dosad stiglim prinosima za gradnju crkve na Duvanjskom polju.-

Uzeto na znanje.-

2.) Brat Štauduar predlaže, da se javi prinosnicima da oni koji žele doći na Spomen ploču, da moraju za svako pozlaćeno slovo platiti po 25 Din.- Od poslanog iznosa od 1.000 Dinara ne može se tražiti da se još plaćaju i napisi na spomen ploči.-

Tajnik ima to javiti doprinosnicima.-

3.) Brat Štauduar predlaže, da se tečajem mjeseca rujna zamole gospođe koje su prijateljice „Zmaja“ da dođu na dogovor radi sabiranja potpisa na spomenici.-

Uzima se na znanje.-

Zaključeno i potpisano:

ZŠtauduar	Stj. pl. Platzer	Mil. Mayer tajnik
Mlinarić	Arh Podhorsky	

1. rujna 1924.

Zapisnik

XIX. sjednice Duvanjskog Odbora „Braće hrvatskog

Zmaja“, održane 1. rujna 1.924. u Kamenitim

vratima u Zagrebu.-

Prisutni potpisani.-

Predmet:

1.) Čita se dopis Hrvatskog Sokola u Petrinji od 26. VIII. 1924. glede sabiranja prinosa za Duvanjsku crkvu.- Rečeni Hrv. Sokol upućuje da se Zmaj obrati na društvo hrvatskih žena, koje će rado tu stvar poduprijeti.-

Povjerava se tajniku da upravi pismo na g. Klešović u Petrinji.-
Zaključeno i potpisano:

ZŠtauduar		Mil. Mayer Zmaj Sv. Helenski tajnik
Arh Podhorsky	Mlinarić	Stjepan pl. Platzer

10. rujna 1924.

Zapisnik

XX. sjednice Duvanjskog odbora „Braće hrvat.
Zmaja“, održane 10. rujna 1.924. u Kamenitim
vratima.-

Prisutni potpisani.-

Predmet:

1.) Imadu se zamoliti gospođe, koje su sabirale 21. lipnja t. g. prinose za Duvanjsku bazi-
liku da počnu sabirati potpise i prinose za iste.-

Pozvati se imaju u subotu 20/u 5 sati po podne na dogovor.-

2.) Ocu Miji Čuiću, nadžupniku na Duvnu ima se odmah otposlati popis gospođa koje
su sabirale prinose na 21. lipnja t. g.-

Tajniku se povjerava da to smjesta otpremi.-

Protonotar Stj. Širola upozorava da se mora za sabiranje ishoditi dozvola redar-
stvene vladi.-

Povjerava se stvar bratu Platzeru da taj posao obavi.-

Zaključeno i potpisano.

E Laszowski	M. Mayer z. Sv. Helenski
ZŠtauduar (nečitljivo)	Platzer
(nečitljivo)	

15. rujna 1924.

Zapisnik

XXI. sjednice Duvanjskog Odbora „Braće hrvat.

Zmaja“, održane 15. rujna 1.924. u Kame,,

nitim Vratima.-

Prisutni potpisani.

Predmet:

1.) Brat Podhorsky čita pismo oca Mije Čuića iz Duvna o napretku gradnje duvanjske crkve, te o inim prilikama.-

Primljeno na znanje.-

2.) Tajnik izvješćuje da je otposlao listove o. Čuiću s imenima onih gospođa koje su sabirale prinose za baziliku.- Osim toga otposlao je i ostala pisma koja su bila određena da se odašalju.-

Uzeto na znanje.-

3.) Podhorski moli ovlaštenje da može uzeti u izradbu nacрта za prozore za Duvanjsku crkvu, te da poduzme korake kod prijatelja i imućnika koji će darovati te prozore.-

Ovlaštenje se podjeljuje bratu Podhorskome.-

Zaključeno i potpisano:

	Platzer	M. Mayer
		zmaj Sv. Helenski
Arh		ZŠtauduar
Podhorsky	Mlinarić	zmaj omiljski

13. listopada 1924.

Zapisnik

XXII. sjednice Duvanjskog Odbora „Braće hrvatskog

Zmaja“, održane 13. listopada 1.924. u „Kamenitim

Vratima“ u Zagrebu.-

Prisutni potpisani.

Predmet:

1.) Tajnik čita list predsjednice „Hrvatskih žena iz Petrinje, gđe. Marije Kleščić, kojim javlja, da se rado odazivlje molbi ovog odbora radi rasprodaje otkupnik znakova za grad-

nju Duvanjske bazilike, te moli, da joj se odmah odašalje 400. kom. odnosnih znakova. – Podjedno da je za crkvu sakupila u jednom društvu svotu od 1.100 K. koje je odaslala poštom.-

Prima se radošću na znanje, a tajniku se povjerava da taj posao odmah izvrši.-

Zaključeno i potpisano:

E Laszowski

M. Mayer

Zmaj Sv. Helenski

Platzer

Štauduar

Arh Podhorsky

20. listopada 1924.

Zapisnik

XXIII. sjednice Duvanjskog Odbora B.H.Z.

održane 20. listopada 1924. u Kamenitim

Vratima.-

Prisutni potpisani.

Predmet:

1.) Tajnik čita pismo gđe. Darinke Frait, kojim se zahvaljuje na časti (nečitljivo) gospojinskog pododbora za gradnju Duvanjske bazilike.-

List se ustupa pododboru gospojinskom radi znanja i saznanja.-

2.) Brat Stauduar predlaže, da se održi zabava za Duvanjsku baziliku u mjesecu siječnju 1925. – Gospojinski pododbor ima se zamoliti da tu stvar preuzme u svoje ruke.-

Prihvaćeno jednoglasno time, da se čista dobit od te zabave ima u 50% dati za Duvanjsku baziliku, 15% za u Zmajski dom, 15% gradnju Zmajске grobnice, 15% za putni fond sekcije, a 5% gospojinskom pododboru za režijske troškove.-

Zaključeno i potpisano:

Mlinarić Podhorsky Štauduar Mil. Mayer

tajnik

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave kut. 79

25. ožujka 1924.

Dopis kojim inženjer Baković kritizira fra Miju Čuića zbog traženje potpore za izgradnju Duvanjske bazilike od kralja Aleksandra.

Društvo Braće Hrvatskog Zmaja. Kamenita vrata
na ruke Velikog meštra

g. Emilija Lašovskog

U Zagrebu, dne 25. ožujka 1924.

Ugledni domoljube g. Stjepanu Gudelju!!

Neobično me iznenadila vijest, da je g. Fra Mijo Čuić, predsjednik duvanjskog odbora za proslavu tisuć-godišnjice „Hrvatskog kraljevstva“ i krunisanja TOMISLAVA I. Hrvatskog kralja, bio nedavno sa jednom duvanjskom deputacijom u audijenciji srpskog kralja Aleksandra Karadgorgjevića, da ga valjda zamoli za pokroviteljstvo kao i učestvovanje u proslavi Tisućgodišnjice Hrvatskog kraljevstva. Ne znam zaista čijim povjerenjem, čijim ovlaštenjem i u ime koga?!

Samo jedno kao Hrvat, akademičar, sveučilištarac, slobodni građanin grada Duvna, ja sam slobodan adresirati na Vas ovaj protestni dopis, da ga Vi u cijelosti pred građanima i seljacima kotara Duvna na jednoj za to određenoj skupštini izvolite pročitati i rastumačiti, bez ikakve daljnje rezerve i oklijevanja, jer takav umišljeni, a još više pohlepni nerazboriti patriota hrvatski ne može i ne smije biti na čelu jednoj takvoj Hrvatskoj narodnoj proslavi tisućgodišnjice Hrvatske suverene države u X. stoljeću. Odmah naglašavam, da proslava nije lokalne (mjesne) naravi duvanjskih Hrvata, nego svih Hrvata, gdje god oni obitavaju u svim Hrvatskim zemljama i izvan Hrvatskih zemalja u Americi.

Braćo Hrvati, građani i seljaci!

Vaše povjerenje je izrabio u prvom početku pa sve do posljednje audijencije g. fra Mijo Čuić i proigrao je samovoljno a da Vas ne pita za posljednji korak, koji dadoste sve na žrtvenik proslave Hrvatskog kraljevstva.

Dok nije otišao u Beograd sramno se pokloniti srpskom MOHARHU bez pitanja i privole Vaše i bez pitanja svih odbora organiziranih po Hrvatskoj i u Dalmaciji za proslavu tisućgodišnjice Hrv. kraljevstva, napravio je jedan strahoviti potez, netakički nepromišljen i lud, nadalje isti odlikovani fra Mijo Čuić na tuđim ledjima sa ordenom FERENZ - JOŠKA....mislio je valjda, da će ostati ovjekovječen u povijesti borbe Hrvatskog naroda, da dobije za poklon srpskom monarhu, mislim velim da dobije lentu sv. Save. Sram ga

budi! Ako hoćete, podjite i Vi na poklon srpskom monarhu. Nadalje fra Mijo Čuić je morao znati, da lući današnju političku borbu od njegove samovolje i baš današnja najoštrija borba Hrvatskoga naroda je tražila da se izdrži značaj i karakter i poštenje pred junačkom prošlosti i povijesti Hrvatskog naroda. Fra Mijo Čuić morao je znati kao obrazovan čovjek da srpskog monarha Hrvatski narod nije nikada birao, nego samozvanici a takav je i fra Mijo Čuić, skupa su otišli svojim izdajničkim putem.

Zato je cjelokupni narod Hrvatski pacifistički i republikanski iz uvjerenja i osvjedočenja za postignuće slobodne HRVATSKE.

Zato je jedini zakoniti predstavnik Hrvatskog naroda Gospodin STJEPAN RADIĆ, u ne srpski monarh. To bi bar fra Mijo Čuić morao znati, jer krsti zakonitu Hrvatsku djecu, tko je zakonit a tko je nezakonit. Slobodan sam sa svojim vlastoručnim potpisom svojim građanima i seljacima reći, da je proslava tisućgodišnjice Hrvatskog kraljevstva i suverene Hrvatske države čisto sveopća narodna hrvatska slava, u koju ne može bez privole čitavog Hrvatskog naroda kao i jedinog zakonitog i legitimnog narodnog hrvatskog zastupstva uzeti pokroviteljstvo ni jedna srpska dinastija zvala se ova ili ona.

Fra Mijo Čuić morao je pitati Zagreb i zagrebački odbor za proslavu tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva kao i sve ostale za tu proslavu osnovane odbore, da li će ti odbori njemu jedan takav korak odobriti kao što je poklon srpskom monarhu.

Fra Mijo Čuić je moju osobu ovim putem bolje potezom i činom osramotio, jer sam ja istoga gospodina predstavio gos STJEPANU RADIĆU, g. STJEPANU SRKULJU, Dr-u VJEKOSLAVU KLAJČU, SV. RITTIGU i rekao uz to svoj ostaloj gospodi, da mogu ljubezno njega primiti, saslušati i uvažiti. Isto tako sam izrekao i jedan važan govor prigodom njegovog ućlanjenja u društvo braće Hrvatskog Zmaja, a da ne ističem svoj sasvim nesebični rad za tu proslavu već od početka imadem za to i službene dopise društva „Hrvat. tamb. TOMISLAVA” i vlastoručni potpis fra Mije Čuića.

Ja kao građanin Hrvat-akademićar, dužan sam reći, bolje što je moje i ostalih svih odbora mnijenje i rodoljuba zbog ovog koraka fra Mije Čuića ovdje u Zagrebu. Fra Mljo Čuić sa svojom deputacijom je čitav svoj rad kao i samu proslavu u očima Hrvata do kraja kompromitovao, jer svi su složni u tom da ni filira neće dati, ako na čelu te akcije bude i dalje fra Mijo Čuić. Zato Vas na vrijeme upozoravam da birate drugog karakternijeg Hrvata, neodvisnog, poštenog i slobodnog građana putem glavne skupštine, otkazete mu povjerenje i zahvalite se njemu na dosadašnjem radu, Ili učinite tako, da on ne bude u vodstvu te akcije.

On je Vas gradjane stavio u jednu jako nezgodnu situaciju na taj način, što u odboru nema ni jednog odvažnijeg čovjeka koji bi se njemu odvažno suprotivio, nego sami oni slijepo svaki njegov korak odobravaju. Neću da duljim i dalje na široko obrazlažem i ne želim da utječem na Vašu volju, nego protestiram najodlučnije protiv koraka posljednjeg, kojega je poduzeo fra Mljo Čuić i ja mu otkazujem kao i svakom odboru kojemu je on na čelu svaku suradnju, a njega ću ovdje i gdje god mi je moguće omesti i prikazati u pravom svjetlu kakav je! Meni je to moguće, to Vam poručujem.

Radi toga molim Vas g. Gudelju da Vi radi važnosti proslave u društvu sa svim slobodnim seljacima i gradjanima pošaljete izjavu sa potpisom u kojem će te izjaviti, da Vas g. fra Mijo Čuić za taj korak nije pitao, u što sam ja uvjeren, a ako Vas je pitao, pa ste Vi taj korak jednoglasno odobrili, onda me je sram biti vašim gradjanom.

To je moje mišljenje, uvjerenje i načelo. Tu izjavu izvolite poslati na g. Dr. Stjepana Srkulja, gradskog zastupnika ili izravno na g. Vjekoslava Heinzela gradskog načelnika. Ja Vas pak molim, da ne odustanete od započetog djela, nego samo razjasnite ne meni, nego zagrebačkom odboru stanje u kojem se ta akcija u Duvnu nalazi, pa će sve opet biti bolje i časnije i veće....nego poklon srpskom monarhu sa strane g. fra Mije Čuića.

Dolje čovjek, koji proigrava povjerenja Hrvata gradjana i seljaka grada Duvna.

Sve Hrvate gradjane i seljake osim fra Mije Čuića, hrvatski pozdravlja, Vaš gradanin

(nečitljivo) Baković

stud. ing. agrar. i novinar

P. S. Bude li potrebno otpočeti ću i novinskom kampanjom protiv fra Mije Čuića. Uvjeren sam, da će g. fra Mijo Čuić govoriti dugi obranbeni govor i težište njegovog govora biće, da ja nemam veza, ugleda i položaja, jer je meni već to poznato, da je tako i prije govorio. Ali ja sam kao hrvatski novinar pratio svaki njegov i najmanji potez. Vama je poznato da sam bio glavnim urednikom lista „Hrvatski Borac” pa imam veze i ugleda. Suvišno je, da Vam to ističem, vrijeme će pokazati, da li ja imam pravo ili g. fra Mijo Čuić. Na posljetku mi je i ovo važno istaknuti, da će proslava Hrvatske suverene države, krunisanja I. Hrvatskog kralja Tomislava biti posebno a bez Duvna i duvanjskog odbora; u Zagrebu proslavljena. Na tu proslavu doći će svi Hrvati Dalmacije, Bosne i Hercegovine, Istre, Banovine Hrvatske, Slavonije. Prekomurja, Medjumurja, Bačke, Burgenlanda i Američki Hrvati, a Vi u Duvnu slavite kako hoćete, s kim hoćete i zovite koga Vam drago. To je zaslug g. Fra Mije Čuića. Radi znanja i ravnanja radi.

Vas pozdravlja i štuje

(nečitljivo) Baković

stud. ing. agrar. i novinar

27. lipnja 1924.

Dopis kojim August Posilović¹⁹⁶ (1846.-1935.), hrvatski crtač i slikar, nudi Družbi Braća Hrvatskoga Zmaja svoje usluge za izgradnju Duvanjske bazilike.

B:555/1924

Slavna!

Braća Hrvatskoga Zmaja!

Stari gradjevni spomeni ako nisu u jedan mah sagradjeni nastavljeni su do dovršenja u vladajućem slogu bez obzira obstojeće gradne. Ovo je dokaz za shvaćanje ljepote tehnike i umjeće vremenih umjetnika. Oponašanje starih građevnih umotvora je -varanje- jer ovo neprolazi iz duho savremenog duha – jer ove gradjevine imaju služiti sadašnjosti tim vis ako narod ima svoje vlastite građevne oblike. Druga je stvar ako ih neima ili se ove zapostavlja to bože mode tudjih naroda koji se utvaraju za nosioce naobrazbe i prosvijeto po njihovom ukusu i narodu.

Evo vrlo važne zgode da mi Hrvati u proslavu 1000god. iznosimo naš narodni gradjevni slog za gradnju spomen crkve na Duvanjskom polju da se potomstvu ostavi na uspomenu (nečitljivo) i zanos evo četiri milijuna hrvata svoga obstanka kao narod svojoj narodnim umjećem.

Ne mora ova spomen crkva biti na proslavljen dan biti dovršena, već mora dostojno zastupati hrvatski narod jer je ovaj čin, za narod svečan na uspomen svih Hrvata....

Ako slavno isto zanima, pripravan jesam 30 osnova za gradnju rimo. katol. crkvu na ogled predložiti do si može predočiti gradnje crkva u hrvatskom narodnom slogu.

Na temelju ovih osnova i dogovoru pripravan jesam izraditi osnovu za spomen crkvu na Duvanskom polju bezplatno. I detaile za koj trošak za papir itd. moliti gospodju Antoniju (nečitljivo) da pokrije.

Sve ostalo o načinu izvedbe gradnje želim osobno protumatčiti.

Sa odličnim štovanjem

Zagreb 27. lipnja 1924.

August Posilović

Srebernjak 11

¹⁹⁶ August Posilović, hrvatski crtač i slikar (Ivanić-Grad, 21. lipnja 1846 – Zagreb, 24. listopada 1935). Učio na Akademiji u Beču, kratko vrijeme crtač u ateljeru H. Bolléa. Primjenom stiliziranoga narodnoga ornamenta nastojao je stvoriti hrvatski narodni stil, kojim je radio nacрте za diplome, čestitke, spomenice, tipografske ukrase i sl. Živim bojama oslikao je crkve u Čiču i Donjoj Stubici (1890). *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 17. kolovoza 2025., <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/posilovic-august>>.

14. srpnja 1924.

Prepiska arheologa Frane Bulića¹⁹⁷ o suradnji na izgradnji Duvanjske bazilike i arheološkim istraživanjima terena na kojima se gradi Bazilika.

B:543/1924

Broj 198/34

Split, dne 14. jula 1924.

Štovanoj Braći

Hrvatskog Zmaja

Zagreb

Žao mi je da niste dne 9. tek., na Vašemu povratku iz Duvna, našli u Muzeju. Bio sam ono popodne u Solinu s učesnicima V. Kongresa srednjoškolskih profesora. Da mi budete javili gdje ste bili one večeri, bio bih Vas potražio, jer ja nisam pošao na njihov komers u 9 sati. A žao mi je da Vas nisam vidio, jer bih Vam bio rekao, da nisam mogao prisustvovati polaganju temeljnog kamena, jer Preuzvišeni Bauer javio da neće poći, da neće doći amo, te tim meni i ovdješnjemu Biskupu Bonefačiću izbjegla prigoda, da šnjim (autom) idemo do Duvna.

Ali ste ovo valja doznali i u Duvnu. Glavno je što sam Vam imao reći to je što sam pisao dne 20 juna i 3 jula onomu Odboru, da se naime ima dobro pretražiti gradilište nove crkve prije nego li se ova gradi, jer su njezini temelji bačeni na rimski Forum. Moglo bi biti kasnije bruke, ako se to ne učini, sve ne nariše i fotografiše-ako nije moguće izbjegnuti ovomu položaju.

Istina, Duvanjsko polje nije predio koji spada u moj konservatorski ni muzejski djelo-krug, jer je u Bosni. Ovo je posao Muzeja sarajevskoga, ali čujem da se ona gosp. malo za ovo brinu. Iako da ovo dodje u novine, a tada zlo, jer je javna štampa corrupta et corruptrix, a moje nazore glede istraživanja uopće ovoga predijela, na koji dolazi nova Crkva, ja sam javio još lani Nadžupniku Čuiću obširnim spisom, u kojemu sam ocrtao uvođenje kršćanstva u Delminium po biskupu Venanciju, prvomu vjestitelju nove vjere u našim krajevima, komu bi se u novoj crkvi morao posvetiti barem jedan oltar. Bilo bi dobro da ove moje nazore uzmete na znanje. Jedan iztiskak ovoga moga spisa u novembru 1923 bio sam poslao i Mons. Ritigu; kod njega ga možete naći.

Odgovarajući u novembru prošle godine Matici Hrvatskoj na poziv da napišem što za prigodu ove proslave i javljajući da sam već poslao Odboru Duvanjskomu malu radnju o

¹⁹⁷ Frane Bulić (Vranjic kraj Splita, 4. listopada 1846. – Zagreb, 29. srpnja 1934.), hrvatski arheolog, epigrafičar, povjesničar i konzervator starina. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 17. kolovoza 2025., <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/bulic-frane>>.

uvedenju kršćanstva u one krajeve, ja sam požalio da se u ovom obziru ne radi suglasno i prema nekomu utanačenomu programu, da se nije na pr. pozvalo Sarajevsko Društvo „Napredak“, koje je mene bilo za ovo zainteresovalo nazad dvije godine itd.

Sada kada su Braća Hrvatskoga Zmaja uzela u svoje ruke, kako izgleda ovaj posao, bilo bi dobro u interesu stvari, da se složnije radi, jer inače: singuli pugnans, universi vincuntur.¹⁹⁸

Pozdravljam od srca svu Braću Hrvatskoga Zmaja.

brat

Don Frane Bulić

Split; dne 20 juna 1924.

Prijepis

Slavnom Odboru

Spomencrkve sa Tomislavovim Domom

Duvno-Županjac

Zahvaljujem na pozivu dneva 14. tek. Toga Odbora za proslavu polaganja temeljnog kamena za Spomencrkvu u Duvnu dne 8. jula t. g.

Pisao sam Preuzvišenomu Nadbiskupu Dr. Baueru- u sporazumljenju sa ovdješnjim biskupom Bonefačićem-glede putovanja. Mislim da ćemo mi stići tamo dne 8. jula jutrom oko 9. sati i to iz Livna gdje bismo prenočili.

Molim da se što više opkopa temelja stare gradjevine, da se može stvoriti slika što je to moglo biti.

Iz ove okolnosti moći ćete razumjeti, da je bilo uputno s moje strane preporučivati ovdješnjim spisom 30. novembra 1923, s kojim poslana Crtica o počecima kršćanstva u Duvnu, da se prije, nego li se stane graditi spomencrkva, pretraži gradilište. Ovo i sada preporučavam. Dapače ako li je koja sumnja, koja tradicija u narodu da bi moglo biti što starinskoga ovdje ili ondje, treba da se pretraži - Svakako je ovo potrebno na cijelomu gradilištu nove crkve i to do kojega dolazka tamo. Ovo se može učiniti i pokušajem, naime otvrti poprijeko jame ili slijediti tragove starih zidova na površini gradilišta.

Apsolutno je pako od potrebe sve tačno narisati i fotografirati.

U nadi skorog vidjenja od srca pozdravljam

DBulić

P.S.22/6-1924

¹⁹⁸ Lat. *Kad se svatko bori za sebe, svi su poraženi.*

Kada gornje napisano, primio iz Zagreba upite glede putovanja autom iz Splita na Duvno, koji put ja lani u ovo doba učinio. Odgovaram ostajući pri već prije poslanom programu: neka nadbiskup Bauer dodje amo kad hoće. Dne 7 jula polazak odavle u Livno /tri sata sa autom/ gdje prenoćiti, te jutrom ranije dne 8. jula preko Sedla na Duvno /2-3 sata autom/ u društvu biskupa Splitskoga Bonefačića-olimp Salonitanus-nasljednika prvoga biskupa Solinskoga Venancija, komu bi se u novoj spomencrkvi u Županjcu imao posvetiti barem jedan oltar.

Braća H.Z. idu Banjaluka-Bugojno-Kupreš-Županjac.

19. studenoga 1924.

B: 914/1924

Spomen-crkva sa Tomislavovim domom

925. u Duvnu 1925.

DUVNO, dne 29/11. 1924.

B R A Ć A H R V A T S K O G A Z M A J A

(duvanjski odbor)

u

ZAGREBU

Šaljemo vam zemlje iz bazilike ispod velikog oltara duvanjske "Spomen crkve" na uspomenu tisućgodišnjice krunisanja prvog kralja " T O M I S L A V A " na duvanjskom polju u D U V N U.

Ovu zemlju sa prahom bana Sdeslava po Vašoj želji smiješaćete te kao amanet u malim amforicama među Hrvatski narod raspačavati.

Između mnogih drugih plemenitih patriotičnih idea jedino je ovakova idea Zmajevcima na um došla, koju će oni i izvesti i tako Hrvatima lijepu uspomenu iz Duvna dati.

Zabavu koju na 4/1. 1925. priredjujete vrlo nas veseli i na istu sigurno će i naš predsjednik O. Mijo Čuić doći i to prije na nekoliko dana, te će tu za više dana ostati te njeka još mjesta obaći i predavanja o duvanjskom polju držati.

Moguće da će i nekoliko mješćana u narodnoj nošnji sa duvanjskoga polja na istu zabavu oći i tako Braći H Zmaja posjete uzvratiti tim više jerbo baš B.H.Z. nas duvnjake tako su zadužili i opčarali da ćemo im uvijek ostati zahvalni i uvijek se njih sjećati a iz srca želimo da bi nas primili u svoje društvo, i ovijem molimo Vas da pošaljete upute Vašega brata O. Miju Čuića i sa istim uputan pristupnice da iste dragovoljno potpišemo.

Na ljeto ako Bog dadne u našem novom Hrvatskom Domu želili bi da nas veliki meštar sa svojim odborom zaredi kao prave Zmajevce.

Sa srdačnim hrvatskim pozdravom svoj braći zmajevcima i aždajam.
žele i šalju duvanjski hrvati a osobito odbor u Duvnu.

Za odbor "S P O M E N C R K V E"

SMarijanović

Mijo Čuić

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave kut. 80

29. lipnja 1925.

Spomen-crkva sa Tomislavovim domom
925. u Duvnu 1925.

DUVNO, dne 29/6. 1925.

B R A Ć A H R V A T S K O G A Z M A J A
(duvanjski odbor)

ZAGREB.

Glede proslave u Duvnu nemožemo Vam ništa stalna ustanoviti pošto mi smo zao-
kupljeni radom oko dogradnje Tomislavova Doma i Spomen crkve na uspomenu 1000
godišnjice krunisanja prvog hrvatskog kralja Tomislava na duvanjskom polju.

Hrvatski dom već je gotov, pokriven te sala za prestave kao i druge dvi prostorije goto-
ve su. Još imamo izraditi čitaonicu, Hrvatsko kult. društvo Napredak i Hrvatskog Radišu,
te još dvi prostorije za druga društva a za sve ovo dostojalo bi nam oko 100.000 Dinara.

Spomen crkva do sada gradi se vrlo solidno sa dobrim materijalom i to sve iz kamena
a po točnim nacrtima i detaljima Podhorskoga.

Rečena spomen crkva mogla bi i ove godine doći pod krov kad bi barem još 300.000
Dinara imali, inače teško da dodje pod krov nego ćemo morati na jesen od okolišnih te-
žaka ponovno sabirati milodare u naravi, onda iste unovčiti i tekar onda na proljeće 1926
nastaviti sa radnje. Mislimo, da bi vrlo umjesno, prikladno i vrlo se zgodna prilika pruža
sad Vama u Zagrebu kod proslave u julu, da jedno javno sabiranje poduzmete, i tako mo-
gla bi se lijepa svotica za Duvno prikupiti.

Mi ovdje ne možemo nikakovu još proslavu upriličiti, jerbo nije crkva dogotovljena a
za proslavu nemamo ni pribijena filira a bez ovoga nemože se nikakve pače ni najmanja
proslava upriličiti. Mi smo pisali na Ministarstvo vjera kao i na predsjedništvo Vlade, da
li će i oni što za dogradnju Spomen crkve doprinijeti pa još nijesmo nikakav odgovor
primili premda smo to već odavno odposlali.

Mi mislimo proslavu upriličiti ili kad crkvu dogradimo a to bi bilo slijedeće godine ili ove godine u augustu ili septembru ako bi za proslavu novca sabirali.

Proslavu moramo urediti ili da bude dostojna historičnga čina ili nikakovu, a mislimo da će i same politične prilike brzom srediti se i onda tako stvar iće će u potpunomu redu kao moguće i sam novčani i potrošci smoći će se.

Ovih dana bio je ovdje Podhorski, Stauduar i Mlinarić, te je Podhorski ostao preza-divljen u izradbi najmanjih sitnica njegova plana i detalja, stoga pošto smo u najvišemi jeku radnje, molimo Vas poradite, da što više milodara prikupite a prikupljene da nam opremite.

Milodare, što nam javljate zadnjim pismom da ih šaljete, još ih nijesmo primili, stoga molimo Vas naredite Eskoptnoj banci da nam do sad na Vas prispile milodare kretom pošte opreme, jerbo kao što smo rekli sad smo u najvišoj radnji i iste vrlo potrebujemo.

Sa hrvatskim bratskim zmajskim pozdravom svoj braći Zmajevcima na Kamenitim vratima.

ZA ODBOR:

SMarijanović

Čuić

13. srpnja 1925.

B: 572/925

Spomen-crkva sa Tomislavovim domom
925. u Duvnu 1925.

DUVNO, dne 13/7. 1925.

BRAĆI ZMAJEVACA BRATSKI
POZDRAV I SVAKO DOBRO !

primio sam pošiljku poslatu za ovu "Spomen crkvu" u iznosu od:
44,676 Din. 50 para.

Koju svotu upotrebit ću za dogradnju "Spomen crkve", koja svakim časom napreduje te moguće ove godine spravit ćemo ju pod krov.

ZA ODBOR:

SMarijanović

Mijo Čuić

HR-HDA-147. Savska banovina. Prosvjetno odjeljenje

Veliki župan zagrebačke oblasti
Prosvjetno odjeljenje u Zagrebu

VII-11

Odjeljenje: Srednja nastava Referent: Ime Ivan Praputnik

Broj: 20 780/ 1927.

Spis prispio od:

Nadleštvo: Min. XXX (nečitljivo)
broj 14194 od 18. X. 1927.

Primljeno 22. X. 1927.

Dan Rješenja: 24. X. 1927.

Predmet:

Centralni Duvanjski odbor za Zagreb, proslava tisućugodišnjice hrvatskoga kraljevstva

(Nastavno na spisu s prilogom)

Gradskome poglavarstvu u Zagrebu s molbom, da se izvrši prednje naređenje, a zatim akt s privitimi prilogom povrati ovome prosvjetnome odjeljenju

U Zagrebu 24. X. 1927.

Praputnik

24. X.

Gospodinu

Dru. ~~Ninku Periću~~¹⁹⁹ Kostu Komandi,²⁰⁰ Ministru Prosvjete

Preporučio

*Dr. Ivo Ribar*²⁰¹

u

Beogradu

¹⁹⁹ Ninko Perić (Bojić, 14. svibnja 1886 — Beograd, 24. travnja 1961), srpski pravnik i političar. Wikipedia pristupljeno 22. rujna 2025., <https://en.wikipedia.org/wiki/Ninko_Perić%C4%87>.

²⁰⁰ Vjerojatno Kosta Kumanudi (Beograd, 22. studenoga. 1874. – Beograd, 27. studenoga 1962), srpski i jugoslovenski političar, zastupnik Demokratske stranke, predsjednik beogradske općine, ministar financija, prosvjete, šumarstva i rudarstva, trgovine i industrije te predsjednik Narodne skupštine. Wikipedia pristupljeno 22. rujna 2025., <https://en.wikipedia.org/wiki/Kosta_Kumanudi>.

²⁰¹ Ivan Ribar (Vukmanić kraj Karlovca, 21. siječnja 1881 – Zagreb, 2. veljače 1968), hrvatski odvjetnik i političar. Zarana je bio politički aktivan, od 1905. odvjetnik. Kao pristaša ujedinjenja Južnih Slavena 1918. postao je članom Izvršnog odbora Narodnoga vijeća u Zagrebu. Bio je jedan od osnivača Demokratske stranke, a 1920. – 1922. predsjednik Narodne skupštine Kraljevine SHS. Tijekom II. svj. rata prešao na partizanski teritorij, pridružio se KPJ

Uvaženi gospodine ministre!

Duvanjski odbor za proslavu hijadugodišnjice Hrvatskog kraljevstva na Duvanjskom polju predao je Gospodinu Predsjedniku Ministarskog Savjeta i Gospodinu Ministru Pošta i Telegrafa u Beogradu ovu Predstavku:

„Ove godine slavljena je u mnogim mjestima i na razne načine tisuć-godišnjica Hrvatskog kraljevstva.

A da se ova proslava završi kao veličanstvena manifestacija jedinstva Srba, Hrvata i Slovenaca, pokrenuo je Duvanjski odbor akciju, da se proslava obavi u dogledno vrijeme na Duvanjskom polju, za koju će program sastaviti Duvanjski odbor iz svih krajeva naše države sa podobodborima u Zagrebu, Beogradu i Ljubljani.

Na ovu proslavu na Duvanjskom polju obećalo je Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. osobno doći. Svojedobno zamolit će posebni izaslanici Njegovo Veličanstvo, Kraljevski Dom, Kraljevsku Vladu i Narodnu Skupštinu za posjetu, da tako čitav narod Srba, Hrvata i Slovenaca proslavi veličinu prošlosti i ujedno manifestira jedinstvo nedjeljive otadžbine.

Da centralni Duvanjski odbor akter za proslavu tisućugodišnjice Hrvatskog kraljevstva ovo izvede, obraćamo se potpisani kooptirani po postojećem Duvanjskom odboru na Duvnu, za posvršivanje pripremnih radova na naslov, da nam izadje potpuno ususret i da nam pruži nesamo moralnu, već i materijalnu potporu t. j. finansiranje ove proslave. Budući da će se proslava na Duvanjskom polju obaviti čim se prikupe potrebna sredstva, to je neophodno potrebno, da naslov što prije votira svotu za potpunu izgradnju Spomen-crkve u Duvnu, koja je već preko polovice izgradjena, za koju svrhu je već Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. pri polaganju temeljnoga kamena svoj Kraljevski dar poslao i dao se zastupati po Gjeneralu Jovanoviću.

Za samu priredbu i izvedbu proslave trebati će odbor vojne aute, poljske kuhinje kao i vojne čadorove sa dekama i drugim potrebitim priborom. Jedan dio troškova oko proslave misli odbor pokriti s jubilarnim markama, na kojima bi bila lica Kralja Tomislava i Aleksandra I. pod jednom krunom.

Ove jubilarne marke u nakladi Duvanjskog odbora a dozvolom Ministarskoga Savjeta, odonosno Ministra pošta, raspačavale bi se, a sa istom dozvolom kovao bi se zlatni i srebrni jubilarni novac, za koji će odbor sakupiti potrebni materijal u narodu, a nosio bi isto likove Kralja Tomislava i Aleksandra I.

Ovom prilikom molimo Ministarski Savjet, da paradi, da se osnuje orden Tomislavove zvijezde za građanske zasluge.

Prigodom proslave na Duvanjskom polju položilo bi Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar I. temeljni kamen zasnovanom hospiciju, koji će se prozvati kraljevskim dvorcem kao lovački dvorac Njegova Veličanstva, a služio bi djelomično kao župni stan o. o. Franjevcima, čuvarima Duvanjske Spomen-crkve.

i na Titov poziv postao članom Vrhovnoga štaba. Bio je predsjednik Izvršnog odbora AVNOJ-a od 1942., predsjednik Prezidijuma Ustavotvorne skupštine od 1945., a nakon donošenja ustava predsjednik Narodne skupštine FNRJ (1946. – 1953). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 23. rujna 2025., <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/ribar-ivan>>.

U Splitu i Kninu priredila bi se kulturno-historička izložba iz dobe narodnih dinastija, a u Zagrebu etnografska izložba istoga stila.

Umoljavamo Vaše Gospodstvo, da po ovom predmetu donese što skorije svoje odluke, kako bi Duvanjski odbor mogao nastaviti s pripremnim radovima, a dosljedno toga pružiti kredite, potrebne za samu proslavu, kao i za izgradnju crkve i kraljevskoga dvorca, dok odbor uzmogne sakupiti od naroda potrebnu svotu i dok ne unovči jubilarne marke i kovani jubilarni novac.

Ova je predstavka primljena nesamo kod navedenih Ministarstava, već i svih političkih stranaka u Parlamentu s osobitim priznanjem i vanrednom susretljivošću, jer je potkrepljena snažnim argumentima. Umoljava se stoga Vaše Gospodstvo, da izvoli ovu proslavu počastiti svojim pristupom u Centralni Duvanjski odbor grada Zagreba, a gornju predstavku poduprijeti svojim ugledom i moćnim uplivom.

U Zagrebu, mjeseca jula 1927.

Centralni Duvanjski odbor za Zagreb:

O. Mijo Ćuić	Ilija Ančić	Arh. Stjerpan Podhorski
Dr. Dušan Peleš ²⁰²	Dr. Ivo Pernar ²⁰³	Zvonko Štaduar
Dr. Josip Andrić	Ing. Franjo Horvat ²⁰⁴	Dr. Ivo Gmajner ²⁰⁵
Dr. Baranko Livadić ²⁰⁶	Dimitrije Jovanović	Ivo Franić - Požežanin
O. Kamilo Kolb ²⁰⁷	Dr. Oton Frangeš	Dragutin Mlinarić
Dr. Juraj Korenić	Dr. Ante Pavelić ²⁰⁸	Dr. Živko Petričić
Marko Radoš	Marko Rubić	Ivica Nevistić
Tomo Šandrk	Dr. Pero Spitznagel	Matan Petrović
Milan Prpić		Ilija Zrno

²⁰² Dušan Peleš (Vrginmost, 1867. – Beograd, 1942.), ministar pravde Kraljevine Jugoslavije od 31. ožujka 1920. do 16. svibnja 1920. Wikipedia, pristupljeno 23. rujna 2025., <https://bs.wikipedia.org/wiki/Du%C5%A1an_Pele%C5%A1>

²⁰³ Ivan Pernar (Hrastina kraj Zaprešića, 3. studenoga. 1889 – New York, 2. travnja 1967), hrvatski političar. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/pernar-ivan>>.

²⁰⁴ Franjo Horvat (Križevci, 24. siječnja 1877. – Zagreb, 6. siječnja 1941), građevinski inženjer. *Hrvatski biografski leksikon* (1983 – 2024), mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/horvat-franjo-inzenjer>>.

²⁰⁵ Ivan (Gmeiner) Gmajner (Brdovec, 24. kolovoza 1884 – Zagreb, 22. svibnja 1934), političar i publicist. *Hrvatski biografski leksikon* (1983 – 2024), mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/gmajner-ivan>>.

²⁰⁶ Livadić (Wiesner), Branimir, hrvatski književnik i kritičar (Samobor, 30. rujna 1871. – Zagreb, 30. srpnja 1949). *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://enciklopedija.hr/clanak/livadic-branimir>>.

²⁰⁷ Kamilo (Stjepan) Kolb (Okučani, 31. srpnja 1887. — Virovitica, 13. srpnja 1965), skladatelj. *Hrvatski biografski leksikon* (1983 – 2024), mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/kolb-kamilo>>.

²⁰⁸ Ante Pavelić (Gospić, 19. svibnja 1869 – Zagreb, 11. veljače 1938), hrvatski političar. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025., pristupljeno 14. rujna 2025., <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/pavelic-ante-1869-1938>>.

Slika 100. Razglednica s prikazom spomen-crkve u Duvnu (HR-HDA-147. Savska banovina. Prosvjetno odjeljenje)

**Ministarstvo Prosvete
Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca
Opšte odeljenje**

P. Br. 14194
18. X. 1927. god.
u Beogradu
0/113

VELIKOM ŽUPANU
Prosvetno odeljenje
ZAGREB

Izvolite obavestiti Centralni Duvanjski Odbor za Zagreb, da se Gospodin Ministar Prosvete, odazvao pozivu, koji mu je upućen, i da svoj pristanak da uđe u Odbor kao član. U isto vreme, Gospodin Ministar je obećao da će akciju Odbora potpomoći, kako bi nameravana proslava ispala što bolje.

Po naredbi Ministra Prosvete
Načelnik
Opšteg Odeljenja
(potpis nečitak)

Livno

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 81

14. 8. 1925.

B: 727/1925

Livno, dne 14. kolovoza 1925.

HRVATSKO
GLAZB.-PJEV. DRUŠTVO „DINARA“
LIVNO

Braći Hrvatskog Zmaja,
Zagreb.

Na Vašu inicijativu upućenu preko hrvatskog episkopata, konstituirao se Je i u nas Odbor za Proslavu Hiljadugodišnjice Hrv. Kraljevstva, u kom su odboru zastupani predstavnici sviju ovdašnjih hrv. društava i svekoliko hrv. seljaštvo livanjskog kotara.

Plenum toga odbora na svojoj prvoj sjednici zaključio je, da se ova proslava održi pod Vašim pokroviteljstvom, a ujedno da Vas se najtoplije zamoli, da biste nam za ovu proslavu dali zgodnu ideju, pa da proslava uspije što dostojnije i veličanstvenije.

Mi smo započeli akciju za nabavu sredstava i računamo, da ćemo moći sakupiti iznos od cca Din 40.000.--, te smo izabrali i mjesto za podignuće kakova spomenika. Stoga Vam privojno dostavljamo tloris situacije gdje bi želili spomenik podignuti, pa Vas molimo, da biste to dali braći stručnjacima, da poziciju pregledaju i naprave nam zgodan nacrt. Narod našeg kraja zagrijan je, da bi morao bezuvjetno biti kakav lik, nu računajući, da to ne bi bilo moguće za ova sredstva i u kratko vrijeme načiniti, držimo, da bi zgodnije bilo podignuti obelisk ili kakav relief. Stvar svakako prepuštamo Vama i molimo ponovno, da biste nam spremili nacрте, a da bismo mogli započeti sa pripremama i da bismo ustanovili sam dan proslave, jer obzirom na naše prilike želili bi svakako, da to bude koncem id. mj. ili pak početkom listopada o. g. Čujemo napokon, da brat arh. Podhorski češće posjećuje Duvno radi nadziranja gradnje Spomen-crkve, pa bi ga molili – u koliko će naskoro opet ići u Duvno, da nam se navрати, jer bi onda stvar brže svršili na licu mjesta. I previše bi nas zadužio, kad bi eventualni svoj put malo ubrzao...

Priopćujući Vam gornje, držimo, da ne griješimo što se na Vas obraćamo i pouzdano se nadamo, da ćete nam molbi udovoljiti, pa u očeку cij. Vašeg što skorijeg odgovora bilježimo

odličnim štovanjem
Za Odbor Za Proslavu
H r v. M i l l e n i u m a
u Livnu:

Fra J. Pašalić
predsjenik

Odgovor molimo upraviti n/
JOSIP GJOGIĆ, bank. činovnik
L i v n o
Bosna

5. rujna 1925.

Prepis

5. rujna 1925.

Gospodin

Josip Gjorgić,

bankovni činovnik.

Livno.

Bosna.

Prema zaključku našeg meštarskog zbora „Braće Hrvatskog Zmaja“ šaljem Vam nacrt „obeliska“ koji bi se imao postaviti u spomen tisućugodišnjice krunisanja Hrvatskog Kralja Tomislava u Livnu.

Obelisk osnovan je od kamena /:ako je moguće od granita: u sveukupnoj visini od 1010.-cm. ili 10.10m. /: cote u nacrtu III. označene su u centimetrima, a risane u mjerilu 1:20:/

Obelisk postavljen je na tri stepenice, od koje je najdolnja 410 cm. /:4.10 m.:/ u kvadratu velika, druga odozdol 346.-cm. a treća 282.-cm. na kojoj je ploča u veličini od 162.-cm. u kvadratu.

Na potonjoj ploči stoji obelisk, sa donjom površinom od 150.-cm. u kvadratu, 900.-cm visine, i gornjom površinom od 90.-cm. u kvadratu, zaoštrenje u šiljak je 39 cm. visoko.

Stepenice imadu visinu i to: prva odozdol 22 cm., druga 19cm, a treća 16 cm. visina.

Nastup prvih dviju stepenica je 32 cm. dočim treće stepenice 60 cm.

Ploča ispod obeliska je 14 cm. visoka i imade iztaknuće od 6 cm.

Svi bridovi su oštri.

Pojedini djelovi imadu biti od što većih komada tako, da čim manje rezaka bude.

Za sam obelisk bilo bi poželjno, da je od jednog kamena što će ali teško biti moguće.

Obelisk postavio bi se na mjesto, kako je u položajnom nacrtu označeno, sa čelom prema cesti, koja vodi iz Bugojne.

Čelo obeliska prema toj cesti bio bi nacrt označen pod I. sa elispom u obelisku, u kojoj bi se smjestio relief Tomislava na protivnoj strani, bio bi naslov, nacrt sa oznakom II. a obe postrane strane ostale bi glatke, nacrt oznakom III.

Ne bi li se izveo relief Tomislavov, onda bi se na čelnu stranu prema cesti vodećoj u Bugojno, smjestila strana sa naslovom /ncrt oznaka II/, a ostale tri strane ostale bi čiste.

Dan proslave izvolite što prije „braći Hrvatskog Zmaja“ oznamiti /po svoj prilici oko polovice listopada/.

Preporučujući bilježim se
sa veleštovanjem i bratskim
pozdravom:

OTO MUNDER
OVL. GRADITELJ I OVL. GRADJEVNI MJERNIK

Prilozi: 3 nacrt a obeliska
1. položajni nacrt

PREPORUČENO.

Prepisano .....

Odremljeno 5. rujna 1925.

7. rujna 1925.

B: 803/1925

PREPIS.

HRVATSKO
GLAZB.- PJEV. DRUŠTVO „DINARA”
LIVNO

Livno, dne 7. rujna 1925.

Gospodin

Oto Munder, ovl. graditelj i
gradj. mjernik.

Zagreb

Sa zahvalnošću potvrđujemo primitak cij. Vašeg lista od 5 o. mj. u stvari pripisatog nam nacrt a za podignuće obeliska u našem mjestu, u spomen tisućugodišnjice krunisanja Hrvatskog Kralja Tomislava, koji ćemo nacrt svakako i usvojiti. - Mi ćemo se za ovu stvar glede samoga kamena raspitati u Dalmaciji, jer ga u Livnu ne možemo dobrog i trajnog dobiti, pa u koliko nam to ne uspije, morat ćemo se odlučiti za betonsku gradju, pošto tu u našem mjestu imamo tvornicu cementa.

U svemu i bez ikakvih preinaka usvajamo vr. Vaš nacrt, dok će nam najteže biti pribaviti relief Kralja Tomislava, te se u toj stvari obraćamo danas Hrvatskom Sokolskom Savezu i g. Vilku Šeferovu, tamo, koji je izradio plaketu Hrvatskog Radiše, pa bi li nam on mogao istu plaketu izraditi u poželjnom formatu, prema Vašem vr. nacrtu, naime u elipsi 100/120 cm.-

Molimo Vas stoga najljepše, da biste nas preporučili meštarskom zboru Braće Hrvatskog Zmaja, da nas u željenom smislu potpomogne kod gore navedenih autora, pa da sa odnosnim odgovorom požure, jer su ljepša vremena kod nas na izmaku.

Ovih dana održat ćemo svakako plenum sjednice odbora za proslavu i čim ustanovimo dan iste, odmah ćemo izvjestiti Braću Hrvatskog Zmaja, čije prisuće kod proslave bit će nam veoma milo i poželjno.

Konačno Vam opetujemo, da nam je osobita čast zahvaliti Vam se na izradjenom nacrtu, te ćemo Vašu požrtvovnost znati vazda sačuvati u najugodnijoj uspomeni i pri tom Vas bratski pozdravljamo

uz odano poštovanje

ODBOR
ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE
HRVATSKOG KRALJEVSTVA
u LIVNU:

Potpis nečitljiv. Gjogić v.r.

Adresa za odgovor:

JOSIP GJOGIĆ, bank. činovnik
LIVNO.

Adresa za odgovor: JOSIP GJOGIĆ, bank. činovnik,
LIVNO.

19. rujna 1925.

OTO MUNDER
OVL. GRADITELJ I OVL. GRADJEVNI MJERNIK
ZAGREB
JURKOVIĆEVA ULICA BR. 12
TELEFON 11-61

Prepis 10. rujna 1925.

Gospodin

Josip Gjogić, bankovni činovnik
Livno
Bosna

Potvrđujući primitak cijenjenog Višeg pisma od 7. rujna šaljem Vam prigrbno još dvie kopie nacрта obeliska, koje će Vam biti potrebne za rješjenje pitanja reliefa.

Kako mi je saopćeno, je Savez Hrvatskog Sokola zaključio da Vam odstupi sliku Kralja Tomislava, koja je bila izradjena za ovogodišnji sletski znak, odnosno (nečitljivo) i sigurno Vam je već stigao.

Ako Vam što jošte ustreba, izvoli te sam obratiti na mene, stojim Vam sa najvećom pripravnošću na raspolaganju.

Uz bratski pozdrav i odano poštovanje
Munder

PREPORUČENO.

3. listopada 1925.

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA
U LIVNU

Livno, dne 3. listopada 1925.

Braći Hrvatskog Zmaja,
Zagreb.

Čast nam je s ovim listom predstaviti Vam gospodina Jaku Kaića, abs. tur. iz Livna, koji putuje u Zagreb svojim privatnim poslom, pa kako je ujedno član gornjeg odbora, to ga upućujemo k Vama, da bi se glede ovomjesne proslave usmeno sporazumio.

Mi smo već acceptirali nacrt gosp. Ing. O. Mundera, te smo pogodili i kamen za obelisk, koji će biti gragjen iz bijelog bračkog kamena, pa će ovaj materijal biti dovežen amo koncem ovog mjeseca. Najteže pak stvar stoji sa plaketom, jer nam umjetnik-slikar g. Vilko Šeferov traži za takav relief 100x120 cm Din 16.000. - -, pa jer će nas kamen i ostalo mnogo koštati, to ne bismo mogli za plakatu dati nego Din 8. – 10.000-. Stoga Vas uljudno molimo, da biste se sa gosp. Šeferovim stavili u kontakt, da bi nam u cijeni popustio. Mi smo doduše dobili dozvolu od Hrvatskog Sokolskog Saveza, Zagreb, kojom dozvoljava, da može kipar g. Ivo Kerdić za naš povećati izragjeni znak Sokolskog sleta, nu o tom od g. Kerdića nijesmo primili nikakvih vijesti, pa Vas molimo, da biste uputili gosp. Kaića, da se i s ovim zdogovori.

Natom budemo s gornjim na čistu, ustanovit ćemo detailni program proslave i fiksirati dan za istu, što ćemo Vam sve bezodgovlačno priopćiti.

Preporučujući Vam još jednoć gosp. Kaića, molimo Vas, da se za gorezamoljeno zauzmete, na čemu Vam unaprvo hvalimo i bilježimo s bratskim

pozdravom
Za ODBOR: Grgić

Fra Janko Pašalić
Podpredsjednik odbora

10. kolovoza 1926.

B:774/926

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOGA KRALJEVSTVA
U LIVNU

U Livnu, dne 10. kolov. 1926.

Ugl.

Braća Hrvatskog Zmaja
Zagreb

Pozivamo se uljudno na našu megjusobnu korespondencu iz/ pr. god., kao i na Vaše cij. pismo od 17. rujna broj 814/25, pa nam e čast saopćiti Vam, da smo prema Vašem savjetu doista odgodili proslavu Hrvatskog milenija na ovu godinu.

Po Vašem uvaženom članu g. Munderu nacrtani obelisk dovršili smo, a relief sa likom Kralja Tomislava zgotavlja g. I. Sunko tamo, pa kako su pripreme slavlja pri kraju, to nam je ugodna dužnost, da Vam priopćimo i dan same proslave.

Imali smo više zapreka, da proslavu nismo mogli odrediti u proš. ili ov. mjesecu, nego će ista biti dne 5. rujna o. g. naime, početak je zapravo dne 4. (subota) sa iluminacijom, serenadom i sl., dne 5./9. izjutra služit će se sv. Misa u samostanskoj crkvi na Gorici, otkle se u povorci vraća do mjesta spomenika, gdje će uslijediti otkriće reliefa, a zatim ostale svečanosti...

Kako nam je vruća želja, da Vas braće dogje na našu proslavu čim više, to Vam ovime saopćujemo datum iste, a već ćemo Vam pravodobno priposlati pozive i raspored, da uzognete megju sobom podijeliti i pripremiti se za put.

Nadamo se dakle, da ćete se našem porivu odazvati i uzveličati proslavu svojim prisustvom, pa nam sve ev. Vaše želje izvolite priopćiti te Vas megjutim pozdravljamo

fra Janko Pašalić

uz odl. štovnje

Odbor za
proslavu 1000god.
HRV. KRALJEVSTVA
Gjogić

17. kolovoza 1926.

B=784/926.

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA
U LIVNU.

U Livnu, dne 17. kolovoza 1926.

Cijenjena

Braća Hrvatskog Zmaja,

Zagreb

Pozivom na naše posljednje pismo, slobodni smo priloženo dostaviti Vam nekoliko primjeraka poziva za mjesnu milenijsku proslavu, pa Vas uljudno molimo, da iste izvolite porazdijeliti megju onu braću, koja kane posjetiti ovo slavlje.

Nadamo se pri tom pouzdano, da će cij. Braća biti svakako u što većem broju na našoj proslavi zastupana, jer će jedino na taj način slavlje uspjeti i biti uzveličano.

Molimo Vas napokon, da nam na vrijeme izvolite priopćiti broj članova, koji će nam doći, našto im unapred kličemo: DOBRO NAM DOŠLI.

Uz bratski pozdrav!

Za predsjednika:
(nečitljivo)

Tajnik:
Gjogić

Ljubija**HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 81****11. kolovoza 1925.**

B: 713/1925

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA U LJUBIJI (RUDNIK).

Ljubija, dne 11. augusta 1925.

p. n.

„BRAĆA HRVATSKOG ZMAJA”

Zagreb

Odgovarajući na Vaš cij. dopis od 8. ov. mjeseca saopćujemo Vam, da proslavu održavamo, kako smo Vam već javili listom od ov. mj., dana 23. augusta t. g. Veseli nas, da ćete nam poslati svoje izaslanstvo, te molimo, da nas o tome pravodobno obavijestite, kao i to koliko osoba dolazi, kojim danom i kojim vlakom.

Istodobno Vam šaljem program, koji smo poslali već tiskati u tiskaru Albrecht Zagreb, pa Vas molimo ako nebi što na njem bilo prema Vašem ukusu, da to odmah tamo ispravite, a takodjer, da stavite o ovoj svečanosti koji članak u novine prema priloženom programu.

Nadajući se skorom odgovoru uz hrvatsko pozdravlje

Predsjednik:

Tajnik:

n.z. Trsić

Antunović

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA U LJUBIJI (RUDNIK)

PRIREDJUJE

Na dan 23. augusta t. g. u Ljubiji (rudnik) uz sudjelovanje članica društva “TOMISLAV” (i Braća Hrv. Zmaja) iz Zagreba, hrv. pje. društva “NADE” iz Banjaluke, srp. pjev. društva “VILE” iz Prijedora i gradske glazbe iz Siska

Povodom 1000. god. krunisanja prvog hrvatskog kralja „Tomislava“
sa velikom narodnom svečanosti.

VELIKU NARODNU SVEČANOST

sa sljedećim rasporedom:
(doček gostiju u Ljubiji islam i svrstavanje povorke.)

1. Polazak povorke iz Ljubije islam prema rudniku u..... ½ 11h pr. pod.
2. Svečana služba Božija na rudniku sa pjevanjem hrv.
pjev. društava “NADE“ u ..... ½ 12h
3. Banket za uzvanike u ..... 2h pos. pod.

NARODNO VESELJE:

(igranka, pjevanje, nabacivanje kariandolina i t.d.)

4. Vatromet u 8h
na večer
5. “NA DUVANJSKOM POLJU“ igrokaz gdje. Zdenke Smrekar, izvadjaju članice
društva “TOMISLAV” iz Zagreba. (Program pjevanja u večer na blagajni).
Poslije toga ples, šaljiva pošta i t. d. do zore.

ULAZNE CIJENE:

Poslijepodnevna predstava za tečake u 4h Dinara 5.- po osobi.

Večernji program: Krug “ 30.- “
I. mjesto.....”.. 15.- “
II. “ .....”.. 10.- “

Čist prihod namijenjen je za nabavu crkvenog spomen-zvona.

Za dobra jela i pića pobrinuo se odbor.

Moli se cjelokupno p. n. građanstvo, da svojim posjetom uveliča ovu svečanost.

ODBOR.

6. rujna 1925.

B: 787/925

ODBOR ZA PROSLAVU HILJADUGODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA U
LJUBIJI (RUDNIK)

Ljubija, dne 6./IX. 1925.

P. N.

društvu „BRAĆE HRV. ZMAJA“

u

Zagrebu

Potpisani odbor na svojoj današnjoj sjednici uzima si časnu dužnost, da Vam se najljepše zahvali, što niste žalili truda ni muke i što ste svojim prisustvom kao i izvedbom samog programa doprinijeli, da je naša proslava 1000 – god. Hrv. Kralj. održana dne 23./VIII. t. g. u svakom pogledu iznad očekivanja uspjela.

Ujedno vas bratski molimo, da izvinete ako ste primjetili koju nekorektnost ili nedostatak, jer – budite – uvjereni, da to nismo namjerno učinili.

Uz bratski i hrvatski pozdrav

Predsjednik:
(nečitljivo)

Tajnik:
J. Antunović

Mitrovica

HR-HDA-907. Zbirka stampata

U nedjelju, dne 11. listopada o. g.
priređuju sva hrv. društva grada Mitrovice proslavu

TISUĆGODIŠNJICE HRVATSKE DRŽAVNOSTI

i krunisanja prvog hrvatskog kralja Tomislava

*****

Raspored proslave:

U subotu dne 10. listopada u 8 sati na večer bakljada.
U nedjelju dne 11. listopada:

U 6 sati u jedno budnica;
U 8 sati u jedno koncert svih društava u 9 sati u zboru;
U 10 sati svečana služba **Božja**, na kojoj pjeva hrv. pjev. društvo „Nada“ Kuklina „Statističarima mladi“;
Poslije službe Božje slijedi se povorka u Staru Pivaru;
U 11 sati svečana akademija u dvorani Stare Pivare sa ovim rasporedom:
a) Plesni plesni Muz. dr. Franjo Rački;
b) Hrvatska omladina pjevaju sva hrvatska pjevačka društva;
c) Hrvatski zbor i pjesnička domovina pjevaju zajedno sva hrvatska društva;
U 3 sata po podne puška svečanost u svim prostorijama Stare Pivare.
Pri tome slijedi zbor, kuglanje, šaljiva posta, bife, vatromet i t. d. Za vrijeme pučke svečanosti pjevaju
istovremeno hrvatska pjevačka društva „Nada“, „Tomislav“ i „Hrvatska omladina“;
U 8 sati na veče pušteni predstava prikazuje

Krunisanje kralja Tomislava

V. čin drame Stjepana Milešića: „Tomislav“.

Da sva pjevačka društva: „Nada“ Kukla Karl; „Jadrana“, vjerski zbor „Tomislav“
„Jadrana“ Karl; „Ljubav“; „Hrvatska omladina“ pl. Zajčev; „Kragujevac“.

Iza toga slijedi ples do zore.

Za vrijeme svečanosti svira vatrogasna glazba iz Đakova.
Bakljada i povorka prolaze Kraljiškom, Srijemskom, Trgom sv. Dimitrija, Horzom i Sodskom ulicom.

Pristup na akademiju i pučku svečanost besplatan. — Cijene ulaznica za svečanu večernju
predstavu jedn. osv. Krug 20 Din., I. mjesto 15 Din., II. mjesto 12 Din., Stajanje 10 Din.

Umoljava se građanstvo, da okiti svoje domove zastavama i da ih za vrijeme bakljade rasvijeti.

Prizor pušteni izložbeno na srecu narodni svečkovinu neće se stati.

ODBOR.

Slika 101. Plakat za održavanje proslave tisućgodišnjice hrvatske državnosti u Mitrovici

Ruma

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 82

Slike 102. do 104. Pozivnica na proslavu tisućgodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva u Rumi 3. i 4. listopada 1925. s rasporedom proslave

Raspored proslave.

U subotu:

u 7 sati naveče polazi povorka ispred „Hrvatske ratarske čitaonice“ na N. Vašarištu ulicom Kralja Petra I., gdje se istoj na trgu priključuju ostala društva i ustanove, do zgrade „Hrvatskog Doma“.

Pred zgradom pozdrav građanstva po g. Peri Kunu iza kojeg se pjeva Hrv. himna.

U nedelju:

a) Sastanak članova u 8 1/2 sati ujutro u zgradi „Hrvatskog Doma“, odakle se korporativno ide u rimo-kat. crkvu na svečanu sv. misu sa zahvalnicom, koja će se održati u 9 sati prije podne.

Pod misom pjeva zbor „Hrv. rat. čitaonice“ staroslavensku misu u prazdnik Sv. Ćirila i Metoda od V. Novaka.

b) Sastanak delegata i članova za doček gostiju Hrvatskog pjevačkog društva „Nada“ iz Mitrovice u 6 1/2 sati na večer u „Hrv. Domu“, za polazak na želj. stanicu.

c) U 8 sati na večer početak koncerta slijedećim redom:

1. Proslav, govori predsjednik „Hrv. Čitaonice“ g. Albert Lovasić.
2. a) R. Tacić: „Oj bosilje“) pjeva mješ. zbor Hrv.
b) I. Ocvić: „Moja pomlad“) pjev. društva „Nade“.
3. Jos. Canić: „Živo, živo, biju srca naša“, pjeva muški zbor „Hrv. rat. čitaonice“.

4. Dr. Z. Smrekar:

„Na Duvanjskom polju“,

pjesnički prikaz, prikazuju

Majka Hrvatska	.	.	.	.	Matešić Julka
Vila Jadrankinja	.	.	.	.	Lanc Roza
Vila Posavkinja	.	.	.	.	Lanc Anica
Vila Vrbaskinja	.	.	.	.	Šulc Katica
Vila Podravkinja	.	.	.	.	Geiger Agica
Vila Podunavka	.	.	.	.	Lanc Marija
Vila Pokupkinja	.	.	.	.	Dreer Marija
Vila Neretljanka	.	.	.	.	Benčić Kata
Vila Mirna	.	.	.	.	Petković Roza
Vila Šujica	.	.	.	.	Matešić Katica

Čin se zbiva na Duvanjskom polju 1924. Svaka vila zastupa čitav svoj kraj, po kome i ime nosi. Šujica je rijeka Duvanjskog polja, a Mirna teče Istrom.

Sarajevo

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 82

17. kolovoza 1925.

B: 731/925

HRVATSKO PROSVJETNO I KULTURNO DRUŠTVO Sarajevo, dne 17. kolovoza 1925.
„NAPREDAK”
— SREDIŠNJA UPRAVA —
U SARAJEVU.

P. n.

Braća Hrvatskog Zmaja
na ruke gosp. Stj. Širole, protunatora

ZAGREB
Haulikova ul. br. 4

Hrvati grada Sarajeva i cjelokupne Bosne i Hercegovine uz sudjelovanje svih hrvatskih društava te učestvovanja svih društava, građanskih, vojnih, vjerskih i nacionalnih ustanova slave na dane 6., 7. i 8. rujna o. g. 1000-godišnjicu hrvatskog Kraljevstva i krunisanje prvog hrvatskog Kralja Tomislava.

Pozivamo bratsko društvo, koje je inicijativu dalo, da se ovakova rijetka historijska slavi proslavi diljem hrvatskih zemalja, da sa svojim članovima uzveliča ovu našu proslavu.

Raspored svečanosti je u glavnom slijedeći:

Dne 5. rujna na večer u 8 sati iluminacija grada i okolnih brda te svečana bakljada.

Dne 6. rujna u jutro u 5 sati budnica hrvatskih glazbi.

U 8 ½. svečana pontifikalna sv. Misa pred katedralom na trgu.

U 10 sati svečana manifestaciona proslava svih ovdašnjih škola i kulturnih ustanova te otkriće Spomen-ploče.

Od 12. sati do u kasnu noć svečana narodna vrtna zabava sa mnogim atrakcijama.

Dne 7. rujna na večer u 8 i pol sati natjecanje i koncerat Hrv. pjevačke župe „Tvrtko“ i ostalih sudjeljujućih bratskih pjevačkih društava.

Dne 8. rujna u 10 sati prije podne svečana matineja, poslije podne cup-utakmica sarajevskih sportskih klubova, a na večer u kazalištu svečana predstava Miletićeva „Tomislava.“

Od Ministarstva saobraćaja zatražen je 75 % i 50 % popust na željeznici te ima potpune nade, da će nam biti odobreno 50 % popusta o čemu ćemo Vas pravovremeno obavijestiti.

Zajedničko konačište biće besplatno, a u hotelima biće cijene niske i vrlo umjerene, dočim će prvorazredna opskrba u restoranima, iznositi 25-35 Din za objed i večeru.

Molimo Vas, da nam javite za slučaj dolaska, koji broj dolazi, od toga koliko reflektira na zajednički stan, a koliko posebno u hotelu.

Glede potanje informacije možete se obratiti na „Napretkovu“ glavnu podružnicu u Zagrebu /Dr. Franjo Rešetarić, Gjački dom Vodnikova ul/ ili izravno na potpisani odbor.

Hrvati grada Sarajeva željno očekuju čas, da u svojoj sredini pozdrave braću iz Zagreba, glavnog grada svih Hrvata.

Uz hrvatski pozdrav

ZA PROSLAVU 1000-GODIŠNJICE:

Predsjednik:

A. Alaupović²⁰⁹

Tajnik:

(nečitljivo) Martinović

²⁰⁹ Vjerojatno Ante Alaupović (Dolac kod Travnika, 12. III. 1878. — Sarajevo, 5. V. 1948), kulturni radnik. *Hrvatski biografski leksikon* (1983. – 2025.), mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2025. Pristupljeno 23. 10. 2025. <<https://hbl.lzmk.hr/clanak/alaupovic-anto>>.

Zenica

HR-HDA-907. Zbirka stampata

1000
12-13-01 1145

ODBOR U ZENICI ZA

PROSLAVU

1000-GODIŠNJICE HRV. KRALJEVSTVA
priređuje dne 12. i 13. septembra 1925.

VELIKU NARODNU SVEČANOST

sa sljedećim programom:

U subotu dne 12. u 19 sati **BAKLJADA KROZ GRAD SA GLAZBOM**. Sastanak korporacija u 18° pred Hrvatskim domom.

U nedjelju dne 13. **BUDNICA** u 5° sa glazbom, u 9° služba Božja u rimo-katoličkoj crkvi. Sastanak pred crkvom.

Iza službe Božje u povorci polazak do „Rudarskog doma“, gdje će se održati **MATINEJA** uz sudjelovanje Muzičkog instrumentalnog društva u Zenici.

Iza Matineje **PUČKA SVEČANOST** sa javnim nastupom „SOKOLA“ i narodnim igrama.

U 20 sati **VELIKI SJAJNI VATROMET** u parku „Rudarskog doma“.

U 20° KONCERAT u „Rudarskom domu“

uz sudjelovanje Muzičkog instrumentalnog društva u Zenici i svih ovdašnjih pjevačkih društava.

Nakon toga ples sa svim tamburaškim društvima Zenice.

ULAZNINA NA KONCERAT: Krug 20, L. mjesto 15, II. mjesto 10, Iskon 5 Din., uz dobrovoljni prilog.

PRETPRODAJA KARATA U KNJIŽARI WEISZ.

Slika 105. Plakat s pozivom na proslavu 1000-godišnjice Hrvatskoga Kraljevstva u Zenici 12. i 13. rujna 1925.

HR-HDA-635-5-5. DBHZ. Djelatnost – Obilježavanje povijesnih obljetnica i kulturne proslave, kut. 82

24. studenoga 1925.

B: 909/925

PODRUŽNICA HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA „NAPREDAK“
U ZENICI

Titl.
BRAĆA HRVATSKOG ZMAJA

u

ZAGREBU

Dne 12. i 13./IX. 1925. upriličila je podružnica Hrv. kulturnog društva „Napredak“ u Zenici proslavu 1000. god. Hrvatskog Kraljevstva uz sudjelovanje svih društava i korporacija zeničkih.

Moralni uspjeh je premašio svako očekivanje a isto tako i materijalni.

U prilogu se dostavljaju slavnom naslovu 1 plakat 1 raspored svečanosti 1 red povorke i dva komada spomen znački, za proslavu u Zenici. Primjećuje se, da je tom prilikom prodato još 50. kom a 50 Din., i 295 a 5 Din. Napretkovih spomen-znački.-

Podružnica će naknadno priposlati sl. naslovu album sa nekoliko zgodnih snimki sa proslave, dok isti bude dogotovljen.

Zenica, dne 24. oktobra 1925.

Tajnik:
nečitljivo

Za:
Podružnica hrvatskog društva
„Napredak“
Zenica

Predsjednik:
Radošević

Proslava hiljadugodišnjice Hrvatskog Kraljevstva u Zenici.

Raspored svečanosti:

U subotu dne 12. sept. u 7 sati na večer
BAKLJADA.

Sastanak svih korporacija tačno u 6½ sati na večer pred „Hrvatskim domom“.

Pozdravni govor drži predsjednik podružnice „Napretka“ gosp. Ivan Radošević.

Nakon pozdravnog govora kreće povorka: Strossmayerovom, Kralja Petra ulicom do Sreskog poglavarsiva, gde će potpredsjednik g. inž. Vjekoslav Terček održati pozdravni govor Poglavaru sreza kao zastupniku vlasti.

Iza toga kreće povorka dalje Djikića, Vojvode Stepe, Pašića, Vojvode Putnika ulicom i dolazi natrag do Hrvatskog doma, odakle se razilazi.

BUDNICA

u nedjelju dne 13. u 5^h izjutra sa glazbom.
U 9^h služba Božja u rimo-katoličkoj crkvi.

Sastanak pred orkvom

Iza službe Božje u povorci polazak Novom cestom, Kralja Petra i Fra Grge Martića ulicom do „Rudarskog doma“, gde će se održati u 11 sati

MATINEJA

uz sudjelovanje Muzičkog instrumentalnog društva u Zenici, sa slijedećim rasporedom:

- 1.) LIJEPA NAŠA.
- 2.) V. Parma: „Bratci veseli“ koračnica, svira orkestar.
- 3.) Matineju otvara predsjednik podružnice „Napretka“ u Zenici, g. Ivan Radošević.
- 4.) „O HILJADUGODIŠNJI CI HRVATSKOG KRALJEVSTVA“, govori velečasni gosp. Stjepan Prgomel, župnik iz Crkvice.
- 5.) V. Ráha: „Duh slavenski“, potpuri.
- 6.) V. Verbič: „Planinski pozdrav“, koračnica, svira orkestar.

Pristup na Matineju imaju samo posjednici „SPOMEN-ZNAČKI“, koje se mogu dobiti pri ulazu u Rudarski dom.

Iza matineje PUČKA SVEČANOST sa javnim nastupom „SOKOLA“, u 3 sata po podne i narodnim igrama.

VELIKI SJAJNI VATROMET

u 7½ sati u parku „Rudarskog doma“

ARHIV HRVATSKE
ZAGREB

U 8½ SATI U „RUDARSKOM DOMU“ KONCERT

uz sudjelovanje Muzičkog instrumentalnog društva i svih ovdašnjih pjevačkih društava sa ovim programom:

- 1.) V. Parma: „Zvezda primorja“, koračnica, svira orkestar.
- 2.) F. Suppe: Ouvertura iz opere „Pikova dama“, svira orkestar.
- 3.) „Proslov“, drži narodni poslanik g. Veljko Grgurevič.
- 4.) G. Šebek: „Zbor derviša“, svira orkestar.
- 5.) S. Albini: „Zbor žeteoca“, iz opere „Maričon“, pjevaju muški zborovi pjevačkih društava „Dečanskog“ i „Zvečuja“ uz pratnju orkestra.
- 6.) M. Obuljen: „Jugoslavija“, potpuri slavenskih pjesama, svira orkestar.
- 7.) I. Zujc: Dvopjev iz opere „Zrinski“, pjevaju gđa Natalija Golubjeva i gosp. Janko Rijavec uz pratnju orkestra.
- 8.) O. Fetrás: „Skice iz Rusije“, svira orkestar.
- 9.) A. Sremac: „Grob Kaludera“, velika glazbena balada, pjeva sveukupni mješoviti zbor uz pratnju orkestra.
- 10.) I. Muhvič: „Ispod Tatire“, koračnica, svira orkestar.

Orkestrom i zborovima ravna g. Dr. Ivo Ghey.
Ulaznice za koncert: Krug 20, I. mjesto 15, II. mjesto 10, Balkon 5 Dinara.

PLES uz tamburaške zborove Zenice.

Poslana listopadnja 1912. godine Kraljevstvu i zemlji.

Red povorke 12/12. kod
balkade.

- 1.) Odbor podružnice „Napredak“
- 2.) Predstavnici civilnih, duhovnih i vojnih vlasti.
- 3.) Glasba.
- 4.) Sokol.
- 5.) Odbor podružnice „Prosvjeta“
- 6.) --- --- „Gajret“
- 7.) --- --- Narodna udruga
- 8.) --- --- Židovskog nacionalnog društva.
- 9.) Gg. predsjednici pjevačkih Društava
Zvečaja, Dječanski i društva Utihad.
- 10.) Članovi pjevačkih društava Dječanski, Zvečaj
i odbor društva Utihad.
- 11.) Hrvatski odbor Radikalne stranke:
H.S.P. organizacije
J.M. Organizacije
- 12.) Organizacija radnika Hrvata
- 13.) Kolo Srpskih sestara.
- 14.) Udruženje nacionalnih, Zelfernimca.
- 15.) Rudarsko udruženje.
- 16.) Savez metalških radnika.
- 17.) Savez dobrovoljaca.
- 18.) Česka Beseda.
- 19.) Zanatlijsko udruženje.
- 20.) Prijatelj prirode.

ARHIV HRVATSKE
ZAGREB

Red povorke 13/12. od rimo-kat. akoe, novom cestom
Kralja Petra Iza Goge Martića ulicom, do Rudarskog puma

- 1.) Konjanici.
  - 2.) Narodne osnovne škole.
  - 3.) Škola Č. sestara.
- dalje kao kod balkade. —

Slika 107. Prilog dopisu. Red povorke za zeničku svečanosti

za čudo dugačak, i potrebne su generacije da se dovrši. Kod drugih je proces brži. Veliki događaji u Starom Kraju vazda prekidahu svaki proces asimilacije. Dok se dotičnik već u duši otudjio, sad se najedared opet rodi ljubav, pojave sva ona imponderabilia, koja znače djedove, grobove i kolijevke tolikih pokoljenja. Takav je čas i hiljadugodišnjica Hrvatskog Kraljevstva, ne jedan veliki događaj, kao narodna bitka kod Leipziga, kao potpis Versaillskog Mirovnog Ugovora, sve velike raskrsnice u genezi Novog Doba, već ko neke vrste imendan cijelog jednog naroda, ne velikog, ni silnog, ali ž i v o g nakon hiljadu godina i prožetog voljom da i dalje živi.

I na taj dan treba svaki iseljenik da se odluči hoće li se dati asimilirati ili ne će, jer upamti dobro da Te ni najjači ambijenat ne može da asimilira, ako ti ne će e š. Je li uostalom asimilacija naše rase moguća?

Ako se amerikanizacija uzme površno vulgarno, kako je ga obično uzimaju, po vanjskom licu, po državljanstvu, po standardu života, po vjernosti prema zemlji u kojoj se živi: onda je provedia i provodi se s uspjehom i među nama. Ali provesti amerikanizaciju kako si to umišljaju oni koji hoće da asimiliraju, koji bi htjeli da ono 33 milijuna ne-Amerikanaca prekuhaju u sv(og)jem melting-potu da ih preobrase po srcu, po idealima- koji nisu nikada adoptivni, već jer ima samo i dela krvi- koji bi htjeli da stvaraja Engleze pod imenom Amerikanaca, nove čl jedinice anglosaksonskog koljena germanskog plemena indoevropske rase: je naprosto nemoguće, kako nas činjenice uče.

I tako naš čovjek može da postane Amerikanac samo po izgledu, optička varka, dok je u duši ostao Slaven kao i prije. Razvitak Ve velike američke Unije nas uči, da je u njoj samo Anglosaksonac po krvi dolazio do izražaja. Unija je najgrandiozniji primjer političke superiornosti engleske rase, koja je umjela da si pokori ne mačem ni silom, već državotvornim genijem, socijalnom ekspanzijom, organizatornim instinktom, mnoge milijune Indijanaca, Italijana, Slavena, koji svi skupa znače malo, koji ne dolaze do kakvog izražaja u položajima javnog života koji nešto vrijede, već su dobri da već ergetaju već-koji samo kuluče izgrađujući kod izgrađivanja velike zajednice jedne tudje rase. Tu je svaka samoobmana djetinjasta. To vrijedi ne samo za prvu, već i za generacije koje dolaze iza nje, osim ako su tu prilije anglosaksonske krvi, ako se prilijeva kroz nekoliko pokoljenja, dok se ne zbríše rasni karakter djedova.

Na dan kad svaki Hrvat obuhvata okom hiljadu godina naše prošlosti, klik i suze tolikih vijekova, sjeti, se i Ti u tudjini svega onoga što je u našoj rasi velika i slavna.

Sjeti se junaštva naših Starih i potoka krvi prolivene za mnogu veliku ideju kod izgradnje ovog starog Kontinenta, ali i kod izgradnje Svijeta. Sjeti se da li je na drevnom dalmatinskom tlu, naročito u Dubrovniku, cvala još u XV. vijeku kultura, ako i odblesak one zapadnije, ali opet narodne. Sjeti se ~~u prvom~~ mnogih talenata s v o j e rase. Gledaj ti si muzikalan i svakom od nas duša p j e v a. To je došlo do izražaja u našim narodnim pesmama, koje i u tolikom popijevkama koje se razlijevaju po našim lugovima krajevima. Mala Jugoslavija ima tri puta toliko opernih kazališta ko velika Unija. Ti nisi državotvorac kao Anglosaksonci, ali ti si ug(m)jetnik i kao takav Bogu bliži. Ne ogrješuj se naročito o

naš materinji jezik u kojem zvuči muzika više od hiljadu godina Božansku muziku našeg materinjeg jezika. Gaji domaću riječ, ljepšu od svake druge. Tvoj jezik je izraz Tvoje duše. To nije jezik Shakespearea ni Milтона, al je jezik Starca Milovana. To je jezik koji te čini posebnim narodom i nosiocem vlastite kulture u svijetu. Ispr(s) se dakle i ne daj da Ti u Tvom domu, pak gdje bilo u svijetu, zamre narodna riječ traži to Sjeti se onog Nikole Crnog, profesora na Napuljskom Univerzitetu, koji kad ga popeše na bourbonsko stratište doviknu svojim hrvatskim zemljacima “Nemojte zabit naš jezik.”

Te Vam riječi dovikuje svakom pojedincu Stari Kraj u času tisućgodišnjice Hrvatskog Kraljevstva

Artur Grado

5. PROSVJETNA I IZDAVAČKA AKTIVNOST

HR-HDA-147. Savska Banovina. Prosvjetno Odjeljenje

Cjelina sadržava dopisivanje u vezi s financiranjem i realizacijom izdavanja *Povijesti Hrvata* Ferde Šišića, kao i korespondencijom o načinu i financiranju obilježavanja proslave u srednjim školama, zajedno s uputom o naglascima predavanja koja je trebalo održati 21. prosinca 1925. po srednjim školama.

VII-11 7615

2

1925.

Zagrebačka oblast u Zagrebu

dan 1. I. 1925.

primlj. 31. 1. 1925.

broj 157 Naklada škol. knjiga i troškova

Štampanje dra Ferde Šišića Istorije Hrvata za narodnih vladara

Nastavno na poruku s prilogom Ministarstvu prosvjete, Opštem odjeljenju u Beogradu
S molbom na nadležnost.

Čast mi je izvijestiti da je i gosp. veliki župan zagrebačke oblasti primio sasvim isto uređenje P. br. 442 od 17. januara ove godine. kako je iz gornjega izvještaj uprava Kr. naklade školskih knjiga razbira, ova je već preuzela sve što treba za štampanje Šišićeva djela da se pristupi ovom štampanju, čast mi je umoliti, da se priviti ofert Zaklade Tiskare Narodnih Novina u Zagrebu odobri a ujedno da se prema gornjem izvještaju odredi Naklada